

GRAFIKAI SZEMLE

SZAKFOLYÓIRAT A GRAFIKAI IPARÁGAK SZÁMÁRA

A KÖNYVNYOMDÁSOK SZAKKÖRÉNEK HIVATALOS KÖZLÖNYE

Szerkesztőség:
Budapest, V., Hold-utca 7.

Megjelen minden hó 20-án.

Kiadóhivatal:
Budapest, V., Hold-utca 7.

Könyvnyomdák és betűöntődékek a magyar korona országainak területén.

(Az időközben előforduló változások szíves bejelentését kérjük.)

BUDAPESTEN.

KÖNYVNYOMDÁK:	Neuwald Illés, Gránátos-utca 8.	Légrády Testvérek, Nádor-utca 7.	Herrman Ignác, Laudon-utca 10.	Propper Leó, Erzsébet-körút 22.
I. KERÜLET (VÁR).	Országgyűlési Értesítő Nyomdája, Gránátos-utca 1.	Lőw Ede, Váci-körút 80.	»Kosmos« műintézet, kő- és könyvnyomda r.-t. Aradi-utca 8.	»Petőfi-könyvnyomda«. Dohány-utca 9.
Magyar kir. Államnyomda, Nádor-tér 1.	Pallas, irodalmi és nyom- dai részvénytársaság, Kecskeméti-utca 6.	Márkus Samu, Dorottya-utca 6.	Krömer Alajos, Gyár-utca 20.	Zeisler M., István-tér 17.
Egyetemi nyomda, Iskola-tér 3.	Pardavy József, Gránátos-utca 10.	Pesti Könyvnyomda- Részvény-Társaság, Hold-utca 7.	Kúnosy Vilmos és Fia, Terez-körút 38.	VIII. KER. (JÓZSEFVÁROS).
II. KERÜLET (VIZIVÁROS).	Poldini Ede és Társa, Ferencz József-rakpart 17.	A Pesti Lloyd-Társulat Könyvnyomdája, Dorottya-utca 14.	Löbl Dávid, Andrássy-út 19. és Sze- recsen-utca 24.	Bartalits Imre, Eszterházy-utca 12.
Bagó M. és Fia, Ponty-utca 4.	Rudnyánszky Antónia, Papnövelde-utca 8.	Pollák M. Miksa, Nagykorona-utca 12.	Mahrer Testvérek, Szerecsen-utca (államv. nyugdíjint. palotája).	Fritz Armin, József-körút 5.
Heisler Jaroslav, Várkert-rakpart 1.	Süsz Dávid, Haltér 5.	Preszburger Frigyes, Arany János-utca 21.	Markovits és Garai, Lázár-utca 13.	»Magyar Nyomda«, József-körút 47.
Müller K. (Münster K.), Albrecht-út 5.	Ullmann József, Regi posta-utca 4.	Quittner József, Váci-körút 18.	Mezei Antal, Mozsár-utca 8.	Rózsa Kálmán és neje. Szentkirályi-utca 30.
Wacker F., Lánchíd-utca 17	Várnai Fülöp, Sarkantyús-utca 9.	Schlenker és Kovács, Akadémia-utca 7.	Munk Lajos, Király-utca 68.	Weissenberg Ármin, Eszterházy-utca 16.
III. KERÜLET (Ó-BUDA).	Wodianer F. és Fiai, Sarkantyús-utca 3.	Schlesinger és Kleinberger Nagykorona-utca 15.	Nagel István, Nagymező-utca 40.	IX. KER. (FERENCZVÁROS).
Wimmer Márton, Szerfőző-utca 10.	V. KER. (LIPÓTVÁROS).	Toldi-Könyvnyomda, (Schwarz Sámuel) Gyapju-u. 6. sz., Vadász- utca sarkán.	Neumayer Ede, Szerecsen-utca 35.	Engelmann Mór, Lónyay-utca 7.
IV. KERÜLET (BELVÁROS).	Bendiner A., Arany János-utca 18.	Weismann (sz. Laszk) E., Nádor-utca 18.	Pitzger Izidor, Kazinczy utca 35.	Wodianer Soma, Üllői-út 23.
Anglo-Nyomda (Kohn T.), Gránátos-utca 20.	Birkholz és Vayda, Nádor-utca 19.	VI. KER. (TERÉZVÁROS).	Posner K. Lajos és Fia, Csengery-utca 31.	X. KER. (KÖBÁNYA).
Athenaeum, irod. és nyom- dai részv.-társaság, Ferencziek-tere 3.	Czettel és Deutsch, Bálvány-utca 12.	Budapesti könyvnyomda- és kiadó-szövetkezet, Kemnitz-utca 6.	Rigler József Ede, Rózsa-utca 55.	Első köbányai könyvny. Jászberényi-út 1.
Buschmann Ferencz, Koronaherczeg-utca 8.	Hornvánszky Viktor, Arany János-utca 1.	Bielitz B., Király-utca 6.	Schwartz Jakab, Ó-utca 40.	BETŰÖNTŐDÉK:
»Corvina«-nyomda (Schlesinger Ignác), Rostély-utca 3.	Hungaria Könyvnyomda és kiadó-üzlet, Váci-körút 34.	Brózsza Ottó, Váci-körút 17.	VII. KER. (ERZSÉBETVÁROS)	Államnyomda, I. vár, Nádor-tér 1.
Franklin-Társulat, magy. irod. int. és könyvny., Egyetem-utca 4.	Kálmán M. és Társa, Nagykorona-utca 5.	Fővárosi könyvnyomda- vonalozó- és könyv- kötő-részvény-társas., Podmaniczky-utca 37.	Deutsch József, Károly-körút 7.	Athenaeum, IV., Ferencziek-tere 3.
Fanda József, Aranykéz-utca 5.	Kanitz C. és Fiai, Vadász-utca 26.	Goldstein Albert, Szerecsen-utca 7.	Garai Mór, Károly-körút 3.	Első Magyar Betűöntőde Részvénytársaság, VI., Dessewffy-utca 32.
Gansel Zsigmond, Károly-utca 18.	Kaufmann József, Mária Valéria-utca 15.	Gutenberg-Nyomda, Gyár-utca 31.	Heimlich Jakab Király-utca 47.	Egyetemi nyomda, I. vár, Iskola-tér 3.
Goszler Gyula, Aranykéz-utca 1.	Kertész József, Mária Valéria-utca 11.		Hunnia-Könyvnyomda. (Tulajdonos: Münz M.) Rombach-utca 1.	Fischer és Mika, VII., Király-utca 83.
Hedvig S., Károly-körút 22.	Kollmann Fülöp, Arany János-utca 34.		Löbl Mór, Király-utca 13.	Franklin-Társulat, könyvnyomda r.-t., IV., Egyetem-utca 4.
Hunyadi Mátyás, irod. és könyvnyomda-intézet. Zöldfa-utca 43.				Pallas, IV., Kecskeméti-utca 6.

Előfizetési ár: egész évre 2 frt = 4 kor., félévre 1 frt = 2 kor.

M. ACADEMIA
KÖNYVTÁRA
KÖNYVNYOMDÁK A VIDÉKEN.

- Ada.**
Berger Adolf.
Alsó-Kubin.
Schneider Dezső.
Alsó-Lendva.
Bozzay P.
Apatin.
Szavadi József.
Arad.
Aradi nyomda-társaság.
Bloch H.
Gyulai István.
Lengyel Lipót.
Muskát Miksa.
Román gör. kel. egyház-
megye nyomdája.
Réthy Lipót és Fia.
I. aradi amerikai gyors-
sajtónyomda.
Abrudbánya.
Politzer Zs.
Aranyos-Maróth.
Részvénynyomda. (Felszá-
molás alatt.)
Baja.
Kollár Antal és Fia.
Nánay Lajos.
Streinitz Gyula.
Balassa-Gyarmat.
Halyák István.
Kék László.
Balászfalva.
Gör. k. püspöki nyomda.
Bártfa.
Bleier M.
Battonya.
Gaál Vilmos.
Békkés.
Povázsay Testvérek.
Békkés-Csaba.
»Corvina« ny. (Szihelszky
József.)
Lepage Lajos.
Belényes
Muntján József.
Beszterce.
Botschar T.
Orendi Károly.
Beregszász.
Farkas K.
»Haladás« könyvnyomda,
tulajd.: Juhász Piroska.
Besztercebánya.
Machold F.
Singer Jakab.
Bicske.
Lederer Sándor.
Bonyhád.
Özv. Fein Teréz.
Brassó.
Gött János és Fia.
Muresianu Aurél.
Alexi Th.
»Közművelődés« nyomda.
Brezsnóbánya.
Kreisler J.
Buziás.
Ullmann F.
Csákvá.
Chudy Testvérek.
Csáktornya.
Fischl Fülöp.
Cservenka
Spannagel J.
Csiksomlyó.
Ferenczrendi nyomda.
Csikszere.
Györgyjakab Márton.
Csongrád.
Schwartz Sándor.
Silber Jánosné.
- Csorna.**
Neumann Samu.
Czegléd.
Piros J. és Társa.
Sebők J.
Debreczen.
»Debreczeni Ellenőr« ny.
Kutassi Imre.
»Debreczeni« nyomda-
részvény-társaság.
Pongrácz Viktor.
Városi nyomda.
Ifj. Gyürky Sándor.
Deés.
Demeter és Kiss.
Rosenstein Mayer.
Detta. Heldenwanger J.
Déva.
Hirsch Adolf.
Kroll és Társa.
Deveser.
Rosenberg Zsigmond.
Ditró.
Ditró és Szárhegy közsé-
gek nyomdája.
Dombóvár.
Első dombóvári könyv-
nyomda és papírszergyár.
Dunaföldvár.
Schwarz Manó.
Duna-Szerdahely.
Goldstein Józsu.
Adler Netti.
Eger.
Erseki lyc. nyomda.
Kohn Dávid.
Eperjes.
Hedry Bertalan.
Kosch Árpád.
Érsekújvár.
Winter Zs.
Erzsébetváros.
Kotzauer D.
Esztergom.
Buzárovits Gusztáv.
Laiszky János.
Tábor Adolf
Fehértemplom.
Wunder J.
Felső-Eőr.
Schodisch Lajos.
Fertő-Nezsider.
Horváth B.
Fiume.
Battara P.
Chiuzre & Co.
Jerouscheg G.
Karletzky Ferencz.
Stabilimento Tipo-litogra-
fico Fiumano.
Fogarás.
Thierfeld Lipót.
Galánta.
Német Gyula.
Galgóc.
Sternner Adolf.
Gyergyó-Szt-Miklós.
Szabó L.
Gyoma.
Kner Izidor.
Gyöngyös.
Braun Bertalan.
Herzog A. E.
Kohn L.
Kohn Mór.
Győr.
Fischer István és F. utóda
Nitsmann József.
Surányi János.
»Pannonia« könyvnyomda
(tulajd. Haar és Raab).
Polgár Bertalan.
- Győr-Sziget.**
Gross G. es társa.
Gyula.
Dobay János.
Kohn Adolf.
Gyulafehérvár.
Püspöki nyomda.
Voltz H.
Hajdu-Szoboszló.
Plón Gyula.
Hajdu-Büszörmény.
Maróczy M. József.
Halas.
Prager Ferencz.
Hátszeg.
Stern M.
Hódmező-Vásárhely.
»Hungaria« nyomda.
Kanitzer G.
Lévai Fülöp.
Holics.
Hotascha J.
Huszt.
Mermelstein Fülöp.
Igló.
Schmidt József.
Ipolság.
Neumann József.
Jászberény.
Brünauer Adolf.
Hay Géza.
Kabold.
Deutsch Mózes.
Kalocsa.
Werner Ferencz.
Malatin Antal.
Kaposvár.
Hagelmann K.
Jancovics Gyula.
Kéthelyi Miksa.
Magyar János.
Kapurvár.
Buxbaum József.
Fieler Hermann.
Karánsebes.
Obrehoja Antal.
Püspöki nyomda.
Karczag.
Szódi S.
Kassa.
Özv. Lipóczy Józsefné.
Bernovics G.
Ries Lajos.
Werfer Károly.
Nemes F. (betűöntődével
is bír).
Kecskemét.
Szilády László.
Tóth László.
»Pannonia« nyomda.
Késmárk.
Sauter Pál.
Keszthely.
Nobel J.
Farkas J.
Király-Helmecz.
Klein József.
Kis-Czell.
Menyhért Julia.
Kézdi-Vásárhely.
Ifj. Jancsó Mózes.
Szabó A.
Kis-Kún-Félegyháza.
Renezay József.
Kis-Márton.
Dick Ede.
Kis-Várda.
Berger Ignác.
- Kolozsvár.**
Gombos es Sztupjár.
»Ellenzéke« nyomdája.
Gámán János Örökösei.
»Közművelődés« nyomda.
Lehmann és Baldi.
»Magyar Polgár« nyomd.
Poltz Albert.
Stratzinger G.
Komárom.
Ziegler Károly.
Özv. Krausz Ignócné.
Spitzer Sándor.
Körmend.
Részvény-nyomda.
Körmöczbánya.
Jörges A. Özv.
Köszeg.
Feigl Frigyes.
Feigl Gyula.
Kula.
Berkovics Márkus.
Kún-Szt-Márton.
Sima F. főkja.
Kún-Szt-Miklós.
Bors K.
Léva.
Nyitrai és Társa.
Lippa.
Povázsay Testvérek.
Zách József.
Liptó-Szt-Miklós.
Steier Izidor.
Lőcse.
Reisz M. József.
Werthmüller J. és Fia.
Losonc.
»Kármán« részvény-társ.
Roth Simon.
Lugos.
Traunfellner Károly.
Wenczelly J. és Fia.
Magyar-Óvár.
Czéh Lajos.
Makó.
Gaál és Gümöry.
Neumann József.
Malaczk.
Wiesner Testv.
Mármaros-Sziget.
Berger Miksa.
Részvény-nyomda.
Vider Mendel.
Viski Balás Lajos.
Maros-Vásárhely.
Adi Árpád.
Ev. ref. collegium nyomda.
Grün Vilmos gyorsajtó-
nyomdája.
Mátészalka.
Weisz Zsigmond.
Medgyes.
Reissenberger G.
Mezőtúr.
Gyikó Károly.
Mindszent.
Goldstein Mór.
Miskolc.
Forster Rezső.
Wesselényi G.-né.
Stamberger Bernát.
Modor
Zeiser J.
Módos.
Staits György.
Mohács.
Blandl János.
Mokrin
Tóth Ferencz és társa.
Moór.
Márián György.
- Munkács.**
özv. Blayer Pinkásné fia.
Farkas Kálmán.
»Kárpát« könyvnyomda
Muraszombat.
Grünbaum S.
Nagy-Atád.
Grünberger Z.
Nagy-Bánya.
Molnár Mihály.
Klein Lipót.
Nagy-Beeskerek.
Gresics I.
Paul F.
Pleitz Fer. Pál Utóda (dr.
Brajter L. és Mayer R.).
Scheinberger Ignác.
Nagy-Bittse.
Spiegel Samu.
Nagy-Enyed.
Wokál János.
Nagy-Kanizsa.
Fischel Fülöp.
Singer Lipót.
Wajdics József.
Weiss L. és F.
Nagy-Károly.
Ifj. Róth Károly.
Sarkady Nagy Zsigmond
és Társa.
Turóczy Zsigmond.
Nagy-Kikinda.
Jokly L.
Radák János.
Milenkoyits István.
Nagy-Körös.
Ottinger Ede.
Nagy-Mihály.
Landesmann B.
Nagy-Rőcze.
Künstler Soma.
Nagy-Szalonta.
Reich Jakab.
Adler Jakab.
Nagy-Szeben.
Krafft Vilmos.
Drotleff József.
Intitüt tipografic.
Reissenberger Adolf.
Román püspöki könyvny.
Nagy-Szt-Miklós.
König Salamon.
Wiener Nathán.
Nagy-Szóllós.
Schwartz Béla.
Nagy-Szombat.
Goldmann M.
Horovitz Adolf.
Winter Zsigm. Özvegye.
Nagy-Tapolcsány.
Platzko Gy.
Nagy-Várad.
Berger Samu.
Láng József és Társa.
Freund L.
Laszki Ármin.
Naschitz Gyula.
Rosenbaum Vilmos.
Sonnenfeld Adolf.
»Szigligeti« nyomda
Pauker D.
Német-Bogsán.
Zeiser J.
Német-Palánka.
Kristofek József.
Nyiregyháza.
Kalina József.
Jóba Elek.
Piringer János.

GRAFIKAI SZEMLE

SZAKFOLYÓIRAT A GRAFIKAI IPARÁGAK SZÁMÁRA

A KÖNYVNYOMDÁSOK SZAKKÖRÉNEK HIVATALOS KÖZLÖNYE

M. ACADEMIA
KÖNYVTÁRA

MEGJELEN MINDEN HÓ 20-ÁN

M. ACADEMIA
KÖNYVTÁRA

III. ÉVFOLYAM

BUDAPEST 1893 ÁPRILIS

4. SZÁM

A vidéki nyomdatulajdonosok mai helyzete.

A vidéki nyomdatulajdonosok mai helyzete igen nehéz és létük napról-napra kérdésesebbé válik. Igen érzékeny kárt szenvedtek a vidéki nyomdatulajdonosok az új ipartörvény életbeléptetésével, mely a nyomdászatot a többi iparágakkal egy rangba helyezte, holott a művelt világ szakmáinkat mai napig is művészetnek tekintti, mint a hogy az is fog maradni, a míg lesznek, kik méltatni tudják a szellem munkáját.

Az ipartörvény mindazoknak megengedi a könyvnyomda felállítását, kik erre engedélyt kérnek és nyomdájukban betűszedőt alkalmaznak, kiket az ipartestületnél bejelentenek mint szakembert és üzletvezetőt. A szakembert azonban egy év múlva elbocsátják, mert ezen idő alatt már két fiút tanított be, kikkel aztán kiadás nélkül tovább dolgoznak és az árakat annyira lenyomják, hogy a tisztességes nyomdász, ki szakmáját megtanulta, ha nem is megy tönkre, de igen nagy károkat szenved.

S ilyen könyvnyomdák a vidéken igen nagy számmal vannak.

Magyarországon ezeken kívül tisztos számban vannak papi-, részvény-, és hogy a complotte teljesebb legyen: még szövetkezeti nyomdák is, melyek akárminő áron elfogadnak munkákat; mert bizony az ott alkalmazott üzletvezetőknek kisebb gondjuk is nagyobb annál, hogy ugyan a részvényeseknek mennyi osztalék jut vagy egyáltalában lesz-e jövedelem?

Hazánk nagyobb városaiban és különösen Budapesten többen vannak, kik nyomdával bírván, 6—12 tanulóval és 1 (egy) segéddel dolgoznak. Ezenkívül utazó ügynököt tartanak, ki aztán minden várost, minden falut megfut nyomtatványokért, elvállalva azokat a legszegényletesebb árakért.

Azt bátorkodom most kérdezni, tanulták-e ezen emberek a könyvnyomás művészetét, vagy esetleg egy akárminő iparágat? Nyugodt lelkiismerettel lehet mondani, hogy sem az egyiket, sem a másikat.

Az itt felsorolt nyomdatulajdonosok eleven rákfenéi azon tanult nyomdásznak, ki munkáit segédekkel végezteti.

A következőményeket már ma észleljük abban a körülményben, hogy nyomdák, melyek állandóan négy

segédet foglalkoztattak, ma alig tudnak kettőnek munkát adni, a mi csak ezen tisztességtelen pizsokversenynek tudható be.

A m. kir. államnyomda részben szintén csak a vidéki nyomdatulajdonosok kárára létezik, mivel Magyarország összes hivatalai részére ő szállítja a nyomtatványokat. Igaz, hogy igen gyakran előfordul az az eset, mikor az államnyomda nem győzi elkészíteni munkáit; de ilyenkor is csak a gazdag fővárosi nyomdákra gondol és azokat halmozza el munkákkal.

Mi, vidéki nyomdatulajdonosok mostoha gyermekeknek tekintetünk, kiknek jalkiáltása a pusztában elhangzó szó; mert panaszuk figyelembe nem vétetik.

Még igen jól emlékezem vissza az 50-es és 60-as évekre, a mikor az állam nagyobb figyelemben részesítette a nyomdákat. Azon időben a nyomdák, a gyógyszerárakhoz hasonlóan, védve voltak s az olyan helyen, hol csak egy nyomda élhetett meg, nem engedték meg másik négy-ötnek letelepedését, mint a hogy ez mai napság, sajnos, megtörténik. Az összes hivatalok részére mindazáltal a vidéki könyvnyomdák szállították a nyomtatványokat és az ár: az egyenlő volt az államnyomdának mai nap fennálló áraival; ha ugyan nem volt olcsóbb?! Akkoriban az állam tudta becsülni és támogatni a nyomdákat, ma azonban ugyan édeskeveset törődik velünk. Akkor még fel tudták fogni, hogy egy nyomda felállítása nagy anyagi áldozatokkal van összekötve, melynek, ha támogatva, pártfogolva nem lesz, tönkre kell mennie. Jelenben a nyomdák a suszter-műhelyekkel helyeztetnek egy rangba; sőt tévedek, még azokon alul is; mert hisz ezeknek legalább a bakkancs- és csizma-szállításnál a hadsereg részére kedvezményeket adnak, míg tőlünk, hogy ugy mondjuk, a létfeltételeket is megvonják.

A megyék államosításának bekövetkeztével, a mi már csak rövid idő kérdése, minden valószínűség szerint a megyei nyomtatványok is az államnyomdában fognak készülni, mi által nem egy vidéki nyomdász szájából fogják a kenyeret kivenni, olyanoknak, kiknek egyedüli életforrásuk eddig a megye volt, szállítván részükre a szükséges nyomtatványokat. — S hogy ez nem pusztá frázis, bizonyítja az a körülmény, hogy már most is készítettnek oly nyomtatványok az államnyomdában, melyek eddig mindig a megyei nyomdásznál voltak.

A fennebb megírt dolgok nem pusztá agyrémek,

melyek egykönnyen eloszthatók volnának, hanem a szomorú valónak igaz ecsetelése. Épp ezért, kar- és szaktársak, ébredjünk fel tespedésünkből! *Hívjunk össze általános magyarországi nyomdatulajdonos-kongresszust*, hányjuk és vessük meg helyzetünket azzal az erélyvel, melyet az ügy érdeke megkíván. Peticziót nyújtunk a kereskedelmi és belügyminister uraknak, a melyben nehéz helyzetünket feltárjuk s bajainkra orvoslást kérünk, mert néma gyerekek az anyja sem érti a szavát!

Egy vidéki nyomdatulajdonos.

A német könyvnyomdász-egyesület nemzetközi cseremintái.

Mint már egyik tavalyi közleményünkben említettük, a bécsi es. és kir. udvari és államnyomda a chromo- és réznyomások előállításában és készítésében az osztrák intézetek között a legelső helyen áll.

A 237. lap művésziesen előállított chromolitografia, selyemre nyomva; míg a második 237b. számú lap igazi mestermű a rézkarcok között. A göndör haj finomsága és a szép nyomás igen kellemesen hatnak a szemlélőre.

Egy nyolcz lemezről nyomott chromotypia, *Angerer és Göschl* bécsi udvari fényképező intézetéből, méltán kelti föl figyelmünket; a nyomás *Jasper Frigyes* nyomdáját dicséri és igazi művészi alkotásról tanuskodik, mely által a minta-csere legszebb munkái közé tartozik.

A 139. és 244. számú lapok *Knöfler H.* ismert fametsző jó hírnevét öregbitik. Az egyik igen sikerült chromo-xylografiát tüntet föl, a másik pedig egy fejléczet és egy remek inicziálét a *Missale Romanum*-ból; a különböző színárnyalatok változatossága, párosulva a szép aranyozással, igazán meglepő.

Csinos, szép munkák előállításával *Fromme Károly* nyomdája mindig excellált és ilyenmű termékeiről a nyomda ismeretes. Ez alkalommal is kitűnik egy egyszerű és mégis szép, csinos könyv-czímmel; a festékválasztás a szép, tiszta nyomással párosulva, igen jól fest.

Bécsnek itt fölemlített nyomda-czégeihez még többen is sorakoztak, hogy a szakmánk terén fölmerült újításokat és előhaladásukat bemutassák a szakközönségnek. A legkisebb német városok, mint pl. a Lajtha melletti Marburg is, igyekeztek a bécsi szaktársak produktumaihoz csatlakozni.

A Prága, Brünn stb. stb. által beküldött minta-lapok mind arról tanuskodnak, hogy e városokban valódi szeretettel, műizléssel igyekeznek a szaktársak szakmánk terén munkálni, és az a fáradság, melyet e valóban izlésteljes mű: a nemzetközi minta-csere létrehozása körül kifejtettek, nem fog eredmény nélkül maradni.

Nem lehet tagadni, hogy a minta-cserében Németország viszi a vezérszerepet. És ez természetes is, mert nemcsak innét találjuk a legtöbb résztvevőt, de tudjuk, hogy Németország a bölcsője műiparágunk-

nak: a nyomdászatnak, mely éppen ennél fogva hivatva van arra, hogy a haladás zászlaját magasan lobogtatva, első legyen az elsők között.

De mindennek daczára találunk a minta-cserében oly munkákat is Németországból, melyek még a szedés általános szabályait is nélkülözik, eltekintve a hiányos nyomástól. Például — hogy a többek közül egyet említsünk — ilyen a *Baryszewszky Ottó* által R. m. Bingenből beküldött 24. számú minta-lap is, a mely »Reform des Gewerbevesens durch Berufs-Parlamente« stb. czímet visel. Nemcsak határozottan rossz beosztása a czímnek tesz reánk kellemetlen benyomást, de a használt záró-díszek is. A hozzácsatolt körlevél éppen ilyen munka, vagyis érték nélküli, a beosztása szintén rossz, az egyes szavak sok helyütt nagyon távol vannak egymástól; a szövegnek a kerethez való közelsége pedig éppen nem mutat korrekt munkára.

A legsikerültebb dombornyomású alkotások közé tartozik mindenesetre a 94B. számú lap, mely litografizva a *Klingenberg testvérek* detmoldi nyomdájából került ki. E lapon II. Vilmos császár arcképét látjuk, mely a birodalmi és hadászati jelvényekkel van díszesítve és a legkellemesebb benyomást teszi a szemlélőre; a színek frissesége, a kitűnő arckép és az igen sikerült kivitel egészen azt tanusítják, hogy a mű alkotója hosszas és gondos tanulmány után hozta létre a sikerült munkát.

Berlin, Lipcse, Stuttgart, Düsseldorf stb. stb. városok legelőkelőbb czégei igyekeztek, egymással versenyezve, egyenkint és külön is, valami különöset, művészieset bemutatni a minta-cserében. Vannak azonban kevésbé sikerült munkák is és első sorban föl kell említenünk ezek közül a berlini birodalmi nyomda 143. számú műlapját, mely sötét keretével ugy a szedésben, mint a nyomásban sok kifogásolni valót hagy maga után, a mit ilyen jóhírű intézettől, mint a nevezett nyomda, rosszul esik regisztrálnunk, annál is inkább, mert tudjuk, hogy ott nem kimélnék sem időt, sem költséget, sem fáradságot, ha valami szép dolog produkálásáról van szó.

Dicséretre méltó alkotás a *Decker W. és társa* poseni udvari nyomdaczég 34a. számú műlapja, mely forgatható naptárt képez és mely réz-szöggel van egy csinos keretű karton közepére erősítve és eredetiségénél fogva köti le figyelmünket. A litografiai uton előállított alap teljes összhangban van a nyomással, a kis vignettek sikerülten, ügyesen vannak elhelyezve; egészen véve ügyes kis apróság, mely az ujság, bizarrság ingerével hat reánk. Ha valami csekély kifogásolni valót találunk rajta, ugy az csak a kék festék túlságos halványsága, melylyel az alapot nyomták.

A fönt említett német nyomdász-városok szaktársai karöltve buzgólkodtak azon, hogy Gutenberg és Senefelder nevének dicsőséget szerezzenek és igyekeztek is több-kevesebb művészettel a pálmát elnyerni és egymásra konkurrálni, a mely konkurrenzia csak örömmel töltheti el a német szaktársakat, mert a dicsőségért konkurrálnak.

A sok szép nyomtatvány között igen rosszul hat ránk oly lapot látni, mint pl. a Konstanzból küldött 123. számú. Az egész lapnak koncepcziója éppen

nem volna rossz, de a dombornyomású, aranyozott »1842—1892« évszám az egész alkotásnak teljesen elrontja a hatását, a mint a lapra tekintünk. A szöveg is, mely egy műsor volna, túlon túl össze van szorítva s rontja a hatást ezenkívül a rossz, halvány nyomás is.

Terünk nem engedi meg, de meg nagyon messze is vezetne, ha minden egyes sikerült alkotásról számot adni akarnánk; mert például Schwann Düsseldorfból, Greiner és Pfeiffer Stuttgartból, a bajor hercegi udvari nyomda stb. stb. oly munkákat bújdték be, a melyekről leírást adni gyöngé a mi tollunk, azokat megvilágítani tehát meg sem kíséreljük.

Miután fönti sorainkban a Magyarország, Ausztria és Németország nyomdászai által beküldött nevezetesebb nyomtatványokat hozzávetőlegesen érintettük, átérthetünk az angol szakértésaink által beküldött nyomtatványokra, a melyekkel tudvalevőleg leginkább elárasztották a minta-cseré-gyűjteményt és a melyek előhaladt művészetükkel abban méltó helyet foglalnak el.

Az angol nyomtatványokból látjuk, hogy az ismert amerikai modort előszeretettel kultiválják angol szakértésaink is és minden egyes nyomtatványuk a kötetlen, merev formáról tanuskodik. Nézzük meg példának okáért a 198. számú mintalapot: az exotikus írásválasztás a szedés könnyed beosztásával teljesen összhangban áll; a nyomás tiszta és a használt színek hatásosak. A Leicesterből beküldött nyomtatványról csak dicsérettel nyilatkozhatunk, mert abból angol szakértésaink előhaladt és minden tekintetben teljes művészetéről győződhetünk meg, mely minden egyes nyomtatványukban megnyilatkozik s melyről épp ezért csak az elismerés hangján szólhatunk. Legyen az illető nyomtatvány szakunk hármely ágából való, az teljes egészét, művésziességét mutat, a melyből tanulhatunk.

Az irigylésreméltó svájciak következnek ezután az angolok után a legtöbb műlappal. Három színben nyomott műlapot mutat be autotipiából, a dr. Albert A. müncheni tanár színnyomású módszere szerint nyomva, a *Binkert és Müller* cég Winterthurból. A kép egy mosolygó arcú katona-Postillion d'amour-t ábrázol, a ki szerelmi megbízatásban jár el és a mindenesetre ömlengő sorokat tartalmazó rózsaszín-peccés levélen kívül két cserép virágot szorongat kezeiben; a virágok élthűen vannak színezve és itt ugy a nyomó, mint a horganyedző valóban derekas munkát, igazán művésziességet produkált. — Ezekon kívül képviselve vannak még Svájcban Aarau, Basel, Bern, Lausanne, Zürich stb. a minta-cserében és mindenünnen igyekeztek valami széppel hozzájárulni a nemzetközi gyűjteményhez.

Következik sorban az orosz nyomdászok a legtöbb műlappal. Pétervár, Moszkva, Odessza rivalizálnak, hogy bemutassák haladásukat művészetünk terén, és beküldött műlapjaikról, melyek chromo-képekből, litografiákból állanak, csak az elismerés hangján szólhatunk. Ezek közül különösen ki kell emelnünk a *Fesenko E. J.* által Odesszából beküldött chromo-litografikus szentképet, mely allegorikus csoportozatban mutatja be a Megváltó születését.

Svédország, Norvégia és a Németalföld szépen vannak képviselve, nemkülönben Franciaország, Belgium, Dánia és Finnország is.

Igen sikerült dolgot mutat be a 294. számú lapon Konstantinápolyból az »Eb-uz-zia«-nyomda. Ez egy francia, német és török körlevél szép koncepczióban, melynek közepére színes ostyával odaragasztott és a Times-ből kiszakított fakó ujságdarab van illesztve. A szedés nagyon ügyes és a nyomó remekelt a nyomással, melynek hűsége a csalódásig eredeti.

Ezzel befejezzük a nemzetközi minta-cseré-gyűjtemény ismertetését; azonban ha idő és alkalom lesz reá, vissza fogunk arra még térni, hogy olvasóinknak azok sikerültebb termékeit láthatólag is bemutathassuk. Még csak azt az óhajunkat fejezzük ki, vajha Magyarországból mennél többen sietnének résztvenni a minta-cserében, hogy ez által a külföld előtt is megismertessük a magyar sokszorosító ipart.

A szerkesztőség szívesen vállalkozik a Magyarország által beküldendő műlapok közvetítésére és csetleges fölvilágosításokat ez ügyben örömet ad. —r —u.

Naptárismertetés.

(Feloivastatot a Szakkör febr. 19-iki ülésén.)

(Vége.)

Ezekből láthatjuk, hogy mennyi vajudáson ment keresztül a kalendáriomok ügye, míg az a mai — teljes pompájukban ragyogó — dísznapot színelvonalára emelkedett.

A régi magyar kalendáriomok közül említésre méltók: a »Nemzeti Kalendáriom«, mely Trattner és Károlyi tulajdona volt. Továbbá: »Landerer Nemzeti Kalendárioma«. Még nemesebb színbe öltözött a magyar kalendáriom a »Hazai Vándor« és a »Honni Vezér«-ben, mely szintén a fentnevezett nyomdatulajdonosok kiadásában jelent meg. Nem hagyhatom említés nélkül a »Lőcsei Kalendáriom«-ot sem, melyet a közmondás ma is emleget, s mely a XVII. század elején, Lőcsén, a Breuer-féle nyomdából került ki és a naptári részen kívül jövendöléseket és az akkori események krónikus áttekintését tartalmazta.

És most áttérek tulajdonképeni tárgyamra, az idei dísznapot ismertetésére. — Nem akar ez szigorú bírálat lenni, mert arra, hogy azok fölött beható kritikát mondjak, nem érzem magamat eléggé hivatottnak; és — mint föntebb is említém — azoknak csak tárgyalagos ismertetését óhajtom nyújtani.

A sorrendet — betűk szerint — *Brózsza Ottó* könyvnyomdájával kezdem meg. Nevezett üzlet, az előző évekhez hasonlóan, igen csinos naptárt állított ki, mely egyszersmind a Grafikai Szemle mellékletül is szolgált. — A naptárt szépen összeillesztett széles Akanthea-körzet fogja körül, melynek alapja két színben (világos kék és chamois) lett nyomva. Belül a jobb oldalon, Cartusch-körzetben, a naptári szöveg, baloldalon pedig a céget feltüntető igen sikerült oszlopzat van elhelyezve. Az egész naptárt pontos szedés és tiszta nyomás teszi tetszetőssé, mi nevezett üzlet

egyéb nyomtatványait is jellemzi. Kár volt azonban szedőnek a chablonszerűséget annyira követni, mert napjainkban, midőn már oly nagyon el vagyunk kényeztetve modernebb accidenciák által, ilyen és hasonló kivitelű nyomtatványokkal nem igen lehet hatást elérni, bármennyire feleljenek is meg azok a technikai szabályoknak. Meg aztán az a sokféle körzet összehalmozása is egészen fölösleges, sőt határozottan rossz. Nekünk már egészen más irányt kell követnünk, ha szakmánkban lépést akarunk tartani a külföld fokozatos fejlődésével. — De mindezekről eltekintve, elismeréssel tartozunk az üzlet folytonos törekvésének és életrealitásának.

A *Czettel és Deutsch*-féle művészeti intézet ismét könyomdai úton állította elő naptárát, melyet egy pár ajánló sor kíséretében küldött meg üzletfeleinek. A könyomdák jobbára előjegyzési naptárakkal óhajtottak kedveskedni a megrendelőknak, a mennyiben csaknem valamennyi ilyet állított ki. A mi a naptár kiállítását illeti, az első pillanatra konstatálnom kell, hogy annak terve igen sikerült; a helyzethez alkalmazkodva, igen találóan öleli fel a jelenlegi valutaviszonyokat. Ugyanis a felső részen egy körben (éremszerűleg), aranyalapon Wekerle és Steinbach pénzügyminiszterek sikerült arcképe látható, a mint előttük a szerencse istennője kötőjéből szórja a pénzt, és új koronákkal árasztja el a világot; a régi papírpénzt pedig mintegy megvetőleg dobja félre. Középen a hetekre osztott előjegyzési naptár foglal helyet, az alsó jobb sarokban pedig a termelési ágakat feltüntető kis táblácska van elhelyezve. Az egész naptárt jól megválasztott szolid színek teszik tetszetőssé.

Eseményt képez szakmánk fejlődése terén a *Hornyánszky Viktor* könyvnyomdája és könyvkereskedése által kiadott díszes zsebnaptár, mely egészen újítást képez ezen a téren. A gazdagon aranyozott maroquinbőr kötésű naptár díszét képezheti bármely lakosztálynak, és mondhatom, hogy annak remek kiállítása valóban meglepett bennünket. A dombornyomású színes virágokkal díszített bekötési tábla igazi remekmű és az elegancia, mely abban nyilvánul, kielégíti a legmagasabb műizlést is. A naptár belső tartalma két ívre terjed, mely úgy van beosztva, hogy a páros oldalakat a naptári rész foglalja el, a páratlanokon pedig mindenütt a művelési ágak vannak igen sikerülten feltüntetve, mely oldalaknak különös csínt kölcsönöz a cégnek mindenütt előforduló változatos elhelyezése, és ezt nagyban emeli még a tiszta, egyenletes nyomás is, mi az egész munkán végig vonul s melyhez a kék szín igen találóan lett megválasztva. Az első betűtől az utolsóig, a legegyszerűbb körzetdarabtól a legigénytelenebb csillagig, oly leleményesen van itt minden darab alkalmazva, hogy annak összeállítását valóban művészi kezekre vall. A szedő igazán szellemi játékot végzett, midőn munkáját ily magas színvonalra emelte.

Kellner és Mohrlüder könyomdai műintézetének naptára is határozottan schickesebb kivitelű, mint a múlt évi volt; azonban nem kellemes benyomást tesz a szemlélőre, hogy a cég neve oly homályos betűkkel lett nyomva. Ez az alább előforduló élénk színek-

hez képest egészen elmosódik. De pótolja ezt a hiányt a jobb sarokban alul elhelyezett gyönyörű virágváza, valamint az abban lévő csinos virágok, melyek a naptár nagy részét beagazzák. A baloldala egy hullámos folyót helyezett a rajzoló, az alsó bal sarokban pedig egy ovál-alakú falusi tájkép díszleg, melynek előterében egy piros-pozsgás arcú magyar leány látható. A naptári rész itt is középen helyeztetett el. A naptár kiállítása meglehetősen versenyképességre vall.

A »*Kosmos*«-műintézet — mely az utóbbi időkben oly szép lendületet vett s oly élénken vonta magára az érdekeltek figyelmét csinos nyomdatermékei által — szintén adott ki naptárt. Erről, tekintve a naptár jellegét, nem sok mondani valóm van. — Az alakra nézve kissé szokatlan, de máskülönben igen hatásos fali naptár közepén egy szép kivitelű női arckép díszleg, mely szintén az üzlet készítménye és chromolitografia útján van előállítva. — Sajnálni lehet azonban azt a sok üres helyet, mit a naptár keretén találunk, mert a művelési ágakat igen változatosan és tetszetősen lehetett volna ott föltüntetni. Kár is volt ezt nem tenni. Sokat lendített volna ez az egész naptáron.

A »*Pallas*« irodalmi és nyomdai részvénytársaság egy reklám-naptárt készített. Ez a »Magyar Nyomdászati« című havi folyóirathoz szolgált melléklet gyanánt és a Pallas Nagy Lexikonának első kötetét ábrázolja. Kétségkívül elismerem, hogy a terv maga praktikus, de talán nem túlzok és nem sértem meg az illető szedőt szakismeretében, ha konstatálom, hogy az eszme kivitele, a rajz bizony nem eléggé sikerült. Én elővettem a Nagy Lexikont és magam elé tartottam ugyanolyan állásban, de bizony nem úgy tűnt az elő és nem nézett ki, mint a hogy a naptáron látható. A kinyitott jobb szárny külső szélén határozottan fölösleges az ott látható széles arany-metszés. Talán ez el is maradhatott volna, vagy elég lett volna ott 2 cicero szélességű is. — A boríték mindkét külső oldalán a vörös és barna színnel nyomott naptári szöveg elég sikerülten van elhelyezve és 12 részre osztva. A »Fali Naptár« szó és az »1893« évszámnak is megfelelő hely van szentelve. De elvesz az esztétikai kiállítás értékéből az amerikai alapkörzetből alkalmazott sötét barna alapnyomás, mely a külső margót tompán elfödi és az egész naptárt nagyon egyhangúvá teszi. A nyomáshoz különben igen szolid színek használtattak és nagyon kiegészíti e művet a két oldalon helyet foglaló virágokor, melyre könnyen ráfoghatnók, hogy a festő ecsetje festette azokat oda.

Most következne a *Pesti könyvnyomda-részvénytársaság* litografiai úton készült naptára, de a mennyiben az már egy ízben sokkal hivatottabb toll által igen behatóan lett ismertetve — ismétlésekbe hocsátkozni pedig fölöslegesnek tartom — utalom szakértársaimat a Grafikai Szemle múlt évi decemberi füzetére, mely erre vonatkozólag igen tárgyilagos ismeretést tartalmaz.

Posner Károly Iajos és Fia kő- és könyvnyomdája és vonalzó-intézete igyekezett ez idei naptárán némi újítást eszközölni, s ezt sikerült is elérnie az által, hogy annak — az eddig említettéktől eltérőleg — egészen más formát adott. — Ez egy paizs-alakú elő-

jegyzési naptár és alakján kívül még annyiban különbözik a többtől, hogy míg előbbieket csak a falra erősítve használhatjuk, addig ezt az íróasztalon is igen ügyesen lehet elhelyezni, a mennyeiben egy támasztékkal van ellátva, mi lehetővé teszi annak tetszés szerinti helyen való elhelyezését. — Ez is litografiai munka, és ha nem csalódom, Faust és ennek nejét ábrázolja, a mint ezek szemlélt tartanak a nyomdai termékek fölött. Van még rajta feltüntetve egy ügyesen kombinált szedő-, nyomó- és könyvművész-czímer is, mi szintén beillik a naptár keretébe, sőt annak majdnem kiegészítő részét képezi. — A pontos és tiszta munka, valamint a helyes színválasztás itt is a szakavatott munkásokról tanuskodik.

De örvendetes jelenségül szolgál, hogy a vidék is kezdi már e téren követni a fővárosi nyomdák példáját. Legközelebb *Német Gyula* galántai nyomdatulajdonos szintén küldött be egy két színben nyomott fali naptárt, mi az illető nyomdának meglehetősen berendezését bizonyítja. — Láthatók e naptáron igen csinos betűk, de nem helyesen alkalmazva. Egy kis szakismerettel és egyszerűséggel szebb dolgokat is lehetne ott mívelni, mert úgy látszik, megengedné azt az üzlet fölszerelése. — Egyébiránt levelében, melyet naptárához mellékel, felemlíti, hogy az egy ócska gépen nyomtatott, és ezen körülmény, valamint a nyomásnál használt rossz kék festék tette lehetetlenné, hogy naptára jobban sikerüljön.

Végül nem hagyhatom említés nélkül azon két naptárt sem, melyet *Pick Vilmos és Fiá* prága-smichowi chromolitografiai műintézete és a New-Yorkban megjelenő »Pittsburgher Volksblatt« küldtek be. Mind a kettő könyvművészeti termék, és tekintve szép kiállításukat, örömmel konstatalem azokon a szakismeret iránti kellő érzéket, a tiszta és pontos munkát.

Ezekben elmondtam nézeteimet a kezemhez jutott dísznaptárakról, de mint már előbb is említettem, ez csak egy futólagos ismertetése volt e szép és nagybecsű műveknek. És sajnálkozásomnak adok kifejezést, hogy azok között az accidencia olyan nagyon gyéren van képviselve, a mi talán azt látszik bizonyítani, hogy accidencz-szedőink már megunták, vagy belefáradtak újabb és újabb kompozíciókba. Ajánlom nekik, ne hagyják e tért maguktól elhódítani a litografia által.

Én törekedtem, szakmám iránti szeretetből, mindazt, a mi szépet és hasznosat e naptárakból meríteni képes voltam, úgy előadni, hogy szaktársaimnak ez által egy pár kellemesen eltöltött percet szerezhessek, és ha ezt csak részben is elértem, fáradságom bőségesen jutalmazva van.

Megköszönve a szaktársak szíves türelmét, és elnézésüket kérve közleményem esetleges hiányaiért, azon óhajomnak adok kifejezést, hogy mindazok, kiknek a jövőben alkalmuk lesz a dísznaptárak készítésében közreműködni, törekedjenek műveiket és szeretettel ápolni kedvencz foglalkozásunkat, és accidenciát, még magasabb színvonalra emelni.

Scheicher Géza.

Hazánk könyvnyomtatói Hunyadi Mátyás idejétől 1848—49-ig.

Írta: Firtinger Károly.

8.

Nagyváradon

Nemes **Szigethy Mihály**, a debreczeni városi nyomda volt provisorja, nyitott új nyomdát 1806-ban, melylyel 1810-ben átköltözött Miskolcra.

Az itt létező »szemináriumi« nyomda vezetését Mármarosai **Gottlieb Antal** után 1806-ban átvette **Tichy János Ferencz**. 1809-ben vétel útján a nyomda tulajdonosa **Tichy Iesz**, kinek családja 1868-ig bírja azt.

Utóda **Tichy János** volt 1840-ig.

Ezután **Tichy Alajos** lett a nyomda főnöke, kit, mint utolsó tulajdonos a családból, **Tichy Ákos** váltott fel. († 1878. május 2-án 41 éves korában.)

1868-ban **Hügel Ottó** könyvkereskedő kezére kerül a nyomda.

Jelenleg pedig **Lang József**, a fővárosi egyleti életből országszerte előnyösen ismert szaktársunk, a tulajdonosa Nagy-Várad e legrégebb nyomtató műhelyének.

Pozsony

mint tudjuk, e század elején négy jól fölszerelt nyomdával rendelkezett.

A legrégebb, a **Landerer**-üzlet, hanyatlani kezdett. **Landerer Lajos**, az új tulajdonos, pesti nyomdájára fektette a főszűlyt, ugyannyira, hogy idővel Pozsonyban a **Landerer**-czég teljesen megszűnt, azonban a nyomda megmaradt **Landerer** birtokában, ki azt a feloszlott **Belnay**-féle üzlettel egyesítve, a régi »**Belnay örökösei**« czég alatt **Schreiber Alajos** művezetőjével kezelte.*

1850-ben **Schreiber Alajos** birtokába kerül a nyomda, kitől 1871-ben **Angermayer Károly** vette át és most is bírja; ennek szakavatott vezetése alatt a nyomda újra első rangúvá emelkedett Pozsonyban.

Belnay György Alajos, a pozsonyi kir. akadémia történet-tanára, 1801-ben lett tulajdonosa **Schauff János** nyomdájának, melyet haláláig, 1809-ig, birt. Ezután özvegye folytatja azt 1841-ig »**Belnay örökösei**« czég alatt, mely évben **Landerer** vette át az üzletet.

Azon időben, midőn a nyomdát **Belnay** özvegye bírta, művezető **Lindau Gottfried János** volt, kinek szakképzettségét és ügyességét **Szabó József** dicsérőleg említi meg a pozsonyi nyomdák történetét 1826-ig ismertető dolgozatában.

Schnischek Károly nyomdájáról már megemlékeztünk. Megszűnt 1832-ben.

Weber Simon Péter üzletét az alapító halála után fia, **Weber Simon Lajos** vette át. A nyomda 1830—35-ig szép eredménnyel működött, ezen időtől fogva azonban hanyatlásnak indult, mignem 1852-ben mint Pozsony városa legjelentéktelenebb **Gutenberg**-műhelye, megszűnt létezni.

Időközben két új, szépen berendezett nyomdával gazdagodott Pozsony. Az egyiket 1833-ban **Nemes Schmid Antal** alapította; itt indult meg 1834-ben **Orosz József** szerkesztése mellett a »**Fillértár**« című, könyvmatokkal illusztrált füzetes vállalat. 1848-ban a nyomda czége **Schmid A.** és **Busch J. J.** volt. Később **Sieber Henrik** lett a nyomda birtokosa.

* **Landerer Lajos** ama intézkedését, hogy saját czégét Pozsonyban beszüntette s üzletét a **Belnay**-fével egyesítve, az átvett »**Belnay örökösei**« czéggel továbbfolytatta, azon körülménnyel vélem magyarázhatni, hogy **Landerer** ez által a **Belnay**-czéghez szerződésileg kötött országgyűlési nyomtatványok, mint a diarium, a törvénycikkelyek stb. előállítását saját üzlete számára akarta biztosítani.

A második új nyomdát **Wigand Károly Frigyes** könyv-árús állította föl 1837-ben, kinek családja azt máig is bírja. Ezen nyomda alapításától fogva a fejlettség magas fokán állott, s termékei mindenkor tiszta és szabatos kivitel által tüntek ki.

Nagyszombatban

Jelinek Venczelt 1820-ban fia, **Jelinek János** követte, ki a nyomdát 1839-ig bírta; ekkor **Spanraft Mihály** kezébe került az üzlet; ettől 1852-ben **Winter Zsigmond** vette át, kinek özvegye ma is bírja a nyomdát.

Szokolczán

a nyomda volt birtokosa, **Skarnitzl X. Ferencz** után 1828-ban **Skarnitzl Alajosra** szállott az üzlet, ezután 1834-ben **Skarnitzl és fiai-ra** változott a cég, 1851-ben pedig újra a családnak egy **Skarnitzl X. Ferencz** nevű tagja lón a tulajdonos; a jelenlegi cég **Skarnitzl örökösei**.

Lőcse

városában **Podhoránszky Mihály** utódai bírták a nyomdát 1803-ig.

Ezután **Mayer Károly József**, Poroszországból származó nyomdász tulajdonába megy át az üzlet, ki 1817-ig nyomdászcodik Lőcsén, ezen évben pedig **Rozsnyóra** teszi át sajtóját.

1815-ben **Werthmüller János** állít új nyomdát Lőcsén, melyet családja ma is bír; azonban ósdi fölszerelése miatt alig számít már.

Eperjesen

Redlitz Mihály tulajdonosa a nyomdának 1847-ig; ekkor **Redlitz Edére** szállott örökségképen; 1852-ben pedig **Staudy Antal** birtokába jut. Ennek 1875-ben történt halála után **Bank-nyomda** cím alatt az eperjesi bank-egyesület folytatta huzamosb ideig, mig nem

Kösch Árpád kassai könyvművész vette át, kinek birtokában van ma is; a nyomda termékei csinoságuk folytán becsületére válnak vidéki nyomdászatunknak.

Kassán

Ellinger János József nyomdáját fia, **Ellinger István** örökölte 1810 tájott; ettől 1842-ben **Ellinger Jánosra** szállott, kinek cége 1876-ig állott fenn. Ekkor más kezébe kerülve, nemsokára végkép föloszlott. Az Ellinger-nyomda jelentékeny szolgáltatokat tett az újra föléledő nemzeti irodalomnak az 1820—30-as években Felső-Magyarországon.

A régi Landerer-nyomda Kassán 1822-ben került vétel útján **Werfer Károly** birtokába és azóta ezen tekintélyes család tulajdona. Werfer alatt újra föllendült az elhanyagolt nyomda és gyűlhelye lón a kassai szellemi életnek. **Kazinczy Ferencz** itt nyomtatta »**Minerva**« szépirodalmi lapját s egyéb munkáit; 1847-ben

Werfer Károly József, az előbbi fiára szállott a nyomda. 1848/49-ben Werfer két tábort is szerelt föl; az egyiket kényszerűségből Schlick tábornoknak, a másikat a nemzeti kormányknak.*

1859 óta ifj. **Werfer Károly** az üzlet tulajdonosa. Werfer, mint dús tapasztalatokkal bíró szakférfiú, jelenleg is Felső-Magyarország egyik első nyomdásza.

Besztercebányán

Stephani János vette át 1796-ban **Tummler** nyomdáját, melyet halála után (1819) özvegye, **Stephani Zsuzsánna** 1829-ig bírt.

* Utóbbi tábort nyomda állott: egy sajtóból két hengerrel, autofrozáshoz szükséges könyvművész négy kövel és ehhez megkívántató mindennemű apróbb részekkel; hét láda betű; két láda nyomtató készlet (festék stb.), négy pakoláshoz szükséges láda s ezeknek szállítására megkívántató társzekerek.

Utóda **Vetterl József János** volt, kitől 1834-ben **Machold Fülöp** kezébe került, s ennek családja maig is tulajdonosa az üzletnek.

Selmeczbányán

Sultzer Ferencz János 1824-ig nyomdászcodik.

Őt követte **Mihálik István**, kinek elhunytával, 1835-ben özvegye, **Mihálik Ceczília** bírja az üzletet 1837-ig. Ekkor **Lorber Ferencz** vette át, ki 1857-ig működött. Azután **Jörges Ágoston** lett a nyomda tulajdonosa, kinek családja most is bírja azt.

Nagy-Károlyban

a Károlyi grófok nyomdáját — mint már említettük — **Gönyei Gábor** bérelte volt 1827-ig. Ekkor fia,

ifj. **Gönyei Gábor**, vétel útján tulajdonosa lesz a nagy-károlyi nyomdának, a mely 1845-ben örökségképen fiára, **Gönyei Józsefre** szállott. Az utóbbi elhalálózásával testvére, **Gönyei Gábor** ügyvéd, ifj. **Róth Károlynak**, mostani birtokosának adja el a nyomdát.

Vácson

Gottlieb Antal vagyonilag tönkre menvén, nyomdája 1823-ban **Plöszl (Plessel) Lipót** kezébe került, ki azt 1864-ig bírta, mely hosszú idő alatt a nyomda szép működést fejtett ki. 1864 óta többször cserélt gazdát a nyomda; jelenlegi birtokosa (1882 óta) **Mayer Sándor** kiválóan szakképzett nyomdász.

1848-ban Váczott egy második nyomda is működött rövid ideig **Somogyi és Lukács L.** cég alatt. (Kérdés, hogy ezen üzlet nem volt-e **Lukács László** fővárosi nyomdájának fiókja).

1853-ban **Wolf János** fővárosi betűöntő bírja bérben a Plessel-nyomdát. De már 1854-ben ugyancsak **Wolf János** önálló üzletet nyitott **Dobrovzsky Mátvás** társaságában Vácson, mely nyomda azonban szintén csak egy évig állott fenn.

Eger

érseki nyomdájáról kevés a mondani valónk. 1860. január 23-án a nyomda igazgatását **Tóth István** vette át, s azóta az üzlet a modern igényeknek megfelelő színvonalra emelkedett. Említésre méltó, hogy itt jelent meg 1866. és 1867-ben a ma is nagy becsű első magyar nyelvű nyomdászati szaklap, »**Gutenberg**« cím alatt, **Tóth István** szerkesztése mellett. A nyomdászat körül szerzett bokros érdemeiért többnemű kiténtetésben is részesült már **Tóth István**, így a pápa részéről a sz. Gergely-lovagrenddel tüntettetett ki.

Ujvidék

nyomdai viszonyairól nagyon gyér adatokkal rendelkezünk. **Jankovits Jánost** felváltotta 1820 tájott **Jankovits Pál**; többet nem tudunk e nyomdáról.

1849-ben **Fuchs Ignác** lett az ujvidéki nyomda tulajdonosa.

Temesvártt

1807-ben **Klapka Károly József**, **Klapka György** tábornok édes atya, lesz nyomdatulajdonos, és mint ilyen 1830-ig működik. Ekkor országgyűlési képviselőnek választott és nyomdáját, valamint Aradon levő fióküzletét

Beichel József vette át, ki a temesvári üzletet 1852-ig bírta; ez időben elhalálózván, örökösei 1856-ig bírták a nyomdát. Ezóta több kézen ment át, mig végre fölszerelése elkötyavetyéltetett.

Hazay Márk 1847-ben nyitott Temesvártt egy második nyomdát, melynek birtokosa jelenleg **Steger Ernő**.

Az 1851-ben alapított cs. kir. államnyomda 1868-ban Budára helyeztetett át és magvát képezi a mai m. kir. államnyomdának.

Pécs

városában özvegy Engel Krisztinától 1808-ban **Knezevits István** vette át a nyomdát, ki azt 1836-ig bírta, ekkor a nyomda működése megszűnt.

1832-ben alapította báró **Szepessy Ignác**, pécsi püspök, Pécs második nyomdáját, a jelenlegi lyceumi nyomdát; mint ügyvezető **Szódói Nagy Benjámint** működött 1856-ig. Ezen időtől fogva a nyomda bérbe adatik. Első bérlője **Perger Sándor** szegzárdi nyomdatulajdonos volt. Ma a lyceumi nyomda egyik elsőrangú helyet foglalja el a vidéki nyomdák sorában.

Sopronban

1820-tól 1847-ig **Nemes Kultsár Katalin** nevét találjuk az impressumon; a nyomda ezen időben **Bertalanffy Imre** vezetésére alatt szép tevékenységet fejtett ki.

1848—51-ig **Lenk Sámuel** volt a nyomda birtokosa. Ezután **Romwalter Károly** kezébe került; jelenleg a nyomda cége: **Romwalter K. és fia**. Termékei csinos kivitel és izlés tekintetében vetélkednek a fővárosi jobb nyomtatványokkal.

Győr.

Az itteni Streibig-nyomda első szabadalomlevelét III. Károlytól nyerte s a múlt század végéig »Cs. kir. szab. győri püspöki és polgári könyvnyomda« címet viselte, mely a jelen század elején »Cs. kir. szab. könyvnyomda«-ra módosított. Megemlítendő, hogy a nyomda több ízben nyert általános szabadalmán kívül, naptárai utánozhatlanságára is külön szabadalommal bírt, s hogy 1846-ig, az első gyors-sajtó felállításáig, hat kézi sajtó volt folytonos működésben. **Streibig József** 1818-ig bírta a nyomdát; utána fia

Lipót következett 1839-ig, míg ennek özvegyétől, **Streibig Klárától**, ki az üzletet 1850-ig bírta, ez idő alatti négy évi bérlet után (1847—50.) a nyomda vétel útján a volt üzletvezető

Sauerwein Géza tulajdona lett. Ennek 1868-ban bekövetkezett halálától fogva özvegyének birtokában volt, a tulajdonosnő 1887 őszén bekövetkezett haláláig. Az örökösök (a fővárosi szaktársak előtt mindenkor kegyeletes emlékezetű ifj. **Sauerwein Géza*** gyermekei) rövid ideig tartott birtoklása után idegen kézbe került a nyomda. Jelenlegi tulajdonosa **Nitsmann József**; az üzlet manap egyike a vidék legjobban berendezett könyvnyomdáinak.

Komáromban

Weinmüller Bálint elhunytá után örökösei nevében **Weinmüller Francziska** folytatta az üzletet 1848-ig. Ez év tavaszán a nyomda

Sziegler Antal és **Mihály** testvérek birtokába jutott. Később **Sziegler Mihály** önálló nyomdát nyitott **Nyitrán**.

Szombathelyen

a Siess-nyomdát 1806-ban **Perger Ferencz** vette át, ki azt 1840-ig bírta, ekkor **Relchard Károly** kőszegi nyomdász lett a nyomda tulajdonosa; ettől pedig 1846-ban

Nemes Bertalanffy Imre, a soproni Kultsár-nyomda volt ügyvezetőjének kezébe került. Jelenlegi tulajdonosa **Bertalanffy József**, az előbbi fia, ki mint szakképzett nyomdász, előkelőbb vidéki főnökeink sorába számítható.

Veszprém.

Itt 1790-ben alapított nyomdát **Száammer Mihály**, egy régi német nemesi család sarja. 1806-ban engedélyt nyert Székesfejérvárt fióknyomda nyitására, azonban ez évben elhalálozván, mindkét üzletet özvegye, **Száammer Klára** folytatta mint »cs. kir. priv. és akad. nyomtató« 1822-ig. Ekkor elhunytán, a veszprémi nyomdát idősebbik fia,

* Meghalt Budapesten, 1871. július 16-án, 32 éves korában.

Száammer Mihály örökölte, míg a székesfejérvári üzlet **Száammer Pálra** szállott. A veszprémi nyomda 1837-ig volt Száammer Mihály birtokában; ezen évben átvette

Jesztányi Tóth János, ki azt 1847-ig bírta,* a midőn **Ramazetter Károly** váltotta föl, mint a nyomda tulajdonosa. Utóbbi később **Pécsre** tette át üzletét.

Székesfejérvárt

Száammer Mihály, Veszprémből, működik mint első nyomdász. Az 1806. július 25-ről keltezett latin szövegű szabadalomlevelét I. Ferencz király adományozta.

1822-ben **Száammer Pál** örökölte az üzletet édes anyja után, s azt 1843-ban bekövetkezett haláláig bírta. Vezetése alatt a nyomda szép lendületnek indult. 1843-tól fogva 1869-ig özvegye vezette azt; ekkor pedig átadta két fiának, **Száammer Kálmán** és **Imrének**. Száammer Imre azonban csakhamar, 1871-ben, önálló külön nyomdát alapított, mely vidéki nyomdánk köréből előnyösen válik ki modern berendezésével. Száammer Kálmán pedig megtartotta a családi nyomdát, mely maig is megmaradt régi ődsiségében.**

VEGYESEK.

Folyóiratunk legközelebbi — tehát májusi száma kivételesen május végén fog csak megjelenni, mely körülményt t. olvasóinknak szives figyelmébe ajánljuk.

Mellékleteink. Utolsó számunkban tett ígérletünket, hogy legközelebb ismét adunk egy chromotipografikus mellékletet, már most beválthatjuk. Első mellékletünk ismét az *Athenaeum* sikerült chromotipografikus terméke és méltó pendantját képezi a multkorinak. — Második mellékletünk — levélfejek — a Pesti könyvnyomda-részvény-társaság terméke.

Márczius tizenötödikét, mint minden évben, ez idén is megülte Szakkörünk egy kitünően sikerült kedélyes estével. A Molnár-féle vendéglő nagyterme csaknem megtelt a Kör tagjaival, a kik minden esztendőben leróják kegyelüket a márcziusi nagy napok emléke iránt. A hazafias dalokat az Ébredés dalkör áldozatkész nótásai énekelték általános tetszés közt. Az első dal elhangzása után *Tanay József* elnök állott föl és beszédében a nagy napokról emlékezve meg, beszélt az akkori idők nyomdászairól, a kik a híres »Talpra magyar«-nak ólommal konvertálásával vettek részt

* Tóth János Aradon végezte be életét a hetvenes évek végén, mint a Réthy-nyomda gépmestere.

** Munkám f. évi február havában megjelent 6-ik közleményében foglalt a budai nyomdákra vonatkozó ismertetésemet egy újabb érdekes adattal pótolhatom, a mennyiben a minap Némethy Lajos »Budapest bibliográfiája« című dolgozatában egy nyomtatvány-címre bukkantam, melyből világosan kitűnik, hogy az első budai nyomdász, Landerer János, utóda, Nottenstein János György, özv. Landerer Veronikával (valószínűleg Landerer János özvegye) lépett házassági frigyre s így lett a nyomda tulajdonosa, és hogy Nottenstein János György 1739-ben történt elhalálózása után, az üzletet 1750-ig szép sikerrel tovább vezetett özv. Nottenstein Veronika, illykép szintén a nagynevű Landerer-család egy közelebbi tagja volt, a mely körülményt itt érdemesnek találtam külön föllemlíteni, annál is inkább, mert Szabó József, a Landerer-nemzetség kitűnő történetírója, úgy látszik, ezen családi összefüggésről tudomással nem bírt, minthogy máskülönbben bizonyára megemlíti azt. A kérdéses német nyelvű nyomtatvány Nottenstein Györgynek 1728-ban özv. Landerer Veronika asszonyával történt egybekelése alkalmából jelent meg következő címmel: Lieblicher Ehren-Schall, oder In Freuden-Stein eingehaueene Notten Stimm. An dem Hochzeitlichen Festtag des Edlen und Kunstreichen Herrn Johann Georg Nottenstein, Einer Löblichen Buchdruckerei-Kunst einverleibten Öfterischen Buchdruckers, Als Er mit der Viel-Ehr- und Tugendsamen Frauen Veronica Landerin, damahlen verwittibten Buchdruckerin, den 11. Januarii 1728, seine erste Ehe-Notten intoniert. (2-r., 1 levél, vörös és fekete nyomással. Található a budapesti tud. egyetem könyvtárában.)

az akkori idők mozgalmában. Éltette a mostani hazafias nyomdászokat, a kik év év után eljönnek megünnepelni márczius tizenötödikét. — Utána *Vecsery Lajos* olvasta föl alkalmi dolgozatát, melyet általános figyelemmel hallgatott meg és éljenzéssel fogadott a társaság. Majd *Pollák Simon* fiatal szaktársunk szavalta el szépen, gondosan Petőfi »Hazámhoz« című szép versét, és méltán megérdemelte a fölhangzó tapsokat. Sokáig mulatott még együtt a lelkes társaság az Ébredés-dalkör nótái mellett, a melyeket fűszereztek az elmondott hazafias felköszöntők is, melyekben szintén nem volt hiány.

Az anya-egylet a mult hó 26-án tartotta rendes évi közgyűlését, mint minden évben, ez idén is a tagok nagy részvételével. Ez alkalommal megválasztottak: elnöknek *Egyesy Géza*, alelnöknek *Zaka Lajos*, másodalelnöknek *Lipp Károly*; pénztárnok lett *Urbanetz Károly*, másodpénztárnok *Brikovits János*. Magyar jegyzők lettek: *Wildner Alajos* és *Striska Ede*, német jegyzők: *Grünfeld Sándor* és *Sailer Lajos*. Ezzel kapcsolatban említjük meg, hogy a »Typographia« szerkesztő-bizottsága is megalakult, elnökül *Leitner Pált*, a »Typographia« szerkesztőjéül *Zaka Lajost* választván meg. — Ezzel kapcsolatban említjük meg, hogy a magyarországi könyvnyomdászok és betűöntők egyletét a belügyminiszter, egy folyó hó 14-én kelt rendelettel föl-oszlatta s az egyleti vagyont hatósági zár alá vétette. A föl-oszlatast elrendelő végzés a következő:

Magyar királyi Belügyminiszter 23.812. IV/10. szám. Budapest fő- és székvaros közönségének. Tekintettel arra, hogy a magyarországi könyvnyomdászok és betűöntők egylete az alapszabályokban megállapított hatáskörét túllépte, a mennyiben az ezen egylet ellen több oldalról felmerült panasz következtében az 1875. évi 1508. eln. sz. a. kelt körrrendelet alapján elrendelt vizsgálat során kiderült, hogy a magyarországi könyvnyomdászok és betűöntők egyesülete a munkásokat állandóan sztrájkra izgatja, a külföldi munkásmozgalmakat segíyezi, tagjai között állandóan munkásmozgalmat szít, erre pénzalapot gyűjt, a törvénytelen eljárásának ellenszegülő józan munkásokat pellengerre állítja, a sztrájkolókat alapszabályellenesen segíyezi, de sőt állandóan alapszabályellenesen működik, másrésről pénztárkezelési kimutatása is olyan, annak helyességéről sem Schlenker Samu elnök, sem Zaka Lajos alelnök szerint felvilágosítást adni nem tudott, mindezek alapján a szóban forgó egylet módosított alapszabályait a bemutatási záradékkal el nem láthatom s egyuttal a »Magyarországi könyvnyomdászok és betűöntők egylet«-nek föl-oszlatast és ezenkívül a nyomdászsegédek közötti folytonos izgatás megszüntetése céljából a pénztárkezelés és számadások megvizsgálatast ezennel elrendelem. Erről a fő- és székvaros tanácsának f. évi márczius hó 7-éről 17.785/892. sz. a. kelt jelentésére hivatkozva, a csatolmányok visszaküldése mellett további szabályszerű eljárás végett értesitem. Budapesten, 1893. évi április hó 10-én. *Hieronymi s. k.*

Ez ügygyel összefüggőleg a jótékonyági kör csütörtökre, április 20-ára rendkívüli közgyűlést hívott egybe.

Concha Károly urat, a Hornyánszky-nyomda érdemdús igazgatóját, a jótékonyági kör e hó 16-án tartott rendes közgyűlésén egyhangúlag újra elnökévé választotta.

Kiállítási dolgok. Márczius 28-án megalakult az összes sokszorosító ágakat fölelő XV. csoport-bizottság és ez alkalommal érdekes eszmecsérét folytatott a részletes működési program fölveiről. A kiállítási igazgató az üdvözölő beszéd után bemutatta *Falk Zsigmond* lovagot, mint a csoport-bizottság kinevezett elnökét. A bizottság megválasztotta alelnököknek: Péchy Imrét, az államnyomda igazgatóját; Stadler Tófort, a hermaneczi papirgyár tulajdonosát; előadónak: dr. Gerő Lajost, Forcher Románt, Hercz

Vilmost, Czettel Gyulát; jegyzőknek: Hornyánszky Vikort és dr. Falk Zsigmondot. Ezután a bizottság a részletes működési programról folytatott eszmecsérét. Itt is az a nézet nyilvánult, hogy az egyes iparágak nemcsak termékeiket, hanem a termékek előállításí módját is be fogják mutatni; továbbá fel fogják tüntetni, hogy az ide tartozó iparágak miképen fejlődtek fokról-fokra. Az elnök megemlítette, hogy a csoport remélhetőleg külön pavillont fog felállítani. A kész könyvek, mint a szellemi élet termékei, a közművelődési csoportban fognak ugyan szerepelni, de a nyomdászok a XV. csoportban is mutatnak majd be könyveket, mint nyomdászati termékeket. A fényképészetet illetőleg az az óhaj nyilvánult, hogy a kiállítási területről készitendő felvételekre nézve ne adjanak monopoliomot senkinek, hanem ezt az ügyet a fényképészekből alakítandó konzorcium vegye a kezébe. A bizottság még azt az óhajt fejezte ki, hogy az állami intézetek ne állítsanak ki külön-külön, hanem azon csoportban, a melyekhez tartoznak. A nagy czégek külön pavilonokat is állíthatnak, de szükséges, hogy szerepeljenek az illető csoportban is, ezek teljessége érdekében. Végül bizottság küldetett ki, mely az itt előadottak figyelembe vételével részletes működési programot fog kidolgozni.

Magyar ősnymotatvány. *Bubics Zsigmond* kassai püspök érdekes könyvtára egy nagybecsű ereklyével gyarapodott. A tudós püspök ugyanis — a ki folytonos összeköttetésben áll az első antikváriusokkal — megszerezte *Mátyás király 1486-iki törvénykönyvét*. A rendkívüli becű munka, mint inkunábulum is az első magyar ősnymotatványok közé tartozik. Címe: »CONSTITUTIONES INCLITI REGNI UNGARIAE«. Soká azt hitték, hogy ez a hely, év és nyomtató megnevezése nélkül való mű is Hess András budai sajtója alól került ki, a CHRONICON BUDENSE-vel és Leonardus Aretinus könyvével együtt. A bibliografusok is többnyire a Hess nyomtatványai közé sorolták. Újabb kutatások szerint azonban *nem a budai sajtó terméke, hanem a nyomtatás és a betűk karaktere után ítélve, ama vándor-tipografus műve*, a kitől a bécsi első őt nyomtatvány is származik s a ki 1482. után Bécsből a zavaros politikai helyzet miatt távozva, Magyarországra jött és kiadta Mátyás törvényeit.

A budapesti litográfusok és könyvnyomók beteg- és rokkant-segélyző-egylete közelebb tartotta évi közgyűlését, melyen elnöké újra *Kellner Ernő* választatott meg, alelnök lett *Slachora K.*, pénztáros pedig *Schmerda M.* Az egylet vagyona 1892 végével 87 tag mellett 8.448 frt 11 krból állott. A főnökök részéről következő adományok folytak be: *Kellner* és *Mohrlüder* cégtől 50 frt, *Posner K. L.* és *fia* 20 frt, *Kosmos* részvénytársaság 20 frt, *Grund* utóda 5 frt, *Rigler J. E.* 15 frt, *Heisler J.* 5 frt, névtelentől 5 frt.

Ifj. Jancsó Mózes Kézdivásárhelyen újonnan felszerelt nyomdát nyitott, melynek berendezése a »Székely Híradó« című hetilapról itélve, szakember jó ízlésére vall. A betűk csinosak és a betűöntődék legújabb termékeit képviselik, a velük kiállított lap pedig helyes beosztású és leszámítva a — nézetünk szerint még nem eléggé »felöltöztetett« gyors-sajtó-nyomóhenger okozta hiányokat — az egész kiállítás tiszta.

A nagykörsi nyomdatulajdonos, *Ottlinger Ede*, egy általa készített csorépkályha-árjegyzéket küldött be hozzánk megbirálás végett. Eléggé sikerült munka ez és — kisebb hiányosságoktól eltekintve — alig volna egyéb kifogásolni való rajta, minthogy az utolsó négy árjegyzék-oldal betűi igen nagyok, kisebbekből szedve több tér és így szebb szedés is nyertett volna. — Megjegyezni kívánjuk azonban e helyen, hogy *Ottlinger ur* nem igen alkalmas munkát vállaltott a megbirálásra, a mennyiben az e fajta munkánál (kizárólag clichékből állván) vajmi kevés tér nyílik a szak-

ismeret és gyakorlottság kifejtésére s épp így ezeknek megbíráására is. A gépmester inkább adhatta volna jelét ügyességének, azonban — itt meg az a bökkenő — a clichék oly természetűek, hogy jobb munkát nem is kívánhattunk tőle.

Az Athenaeum irodalmi és nyomdai részvénytársaság a múlt hó végén tartotta évi rendes közgyűlését id. Cséry Lajos elnöklete alatt. Az előterjesztett igazgatósági jelentés konstatálja, hogy az 1892-iki üzletév a vállalatra haladást jelez ugy műszaki, mint forgalmi tekintetben. A nyomda egy iker-körforgógéppel gyarapodott, a botlőkészlet mennyiség és minőség tekintetében gyarapodott. A tiszta nyereség 56.571 frt 38 kr., melyből részvényenkint 20%, azaz 20 frt osztalék adható. Singer Zsigmond részvényes felemlíti, hogy a jelentés a 25-ik üzletévről ad számot s így a vállalat negyedszázados fennállását ünnepelhetnék. Beszéde folyamán külön emlékezik meg Emich Gusztáv vezérigazgatóról, a ki ügyvezető igazgatói minőségében rövid kót esztendő alatt teljes mértékben betöltötte azokat a reményeket, a melyeket működéséhez fűztek. Főleg neki köszönhető, hogy az Athenaeum nemcsak üzletileg fejlődik, de egyuttal súlyt fektet arra, hogy kiválóan irodalmi vállalat legyen. Indítványozza, hogy a részvényesek jegyzőkönyvben fejezzék ki elismerésüket iránta, valamint az igazgatóság, a felügyelő bizottság és tisztviselői kar iránt. A közgyűlés az indítványt egyhangúlag elfogadta.

A »Kosmos« könyv- és könyomdai műintézet részvénytársulat közelebb tartotta meg évi közgyűlését. A jelentés szerint a lefolyt üzleti évben a tiszta nyereség 24.111 frt, a melyből 10.037 frttal dotálják a tartalék-alapot, míg a szelvényt 7 frttal váltják be. A közgyűlés elhatározta, hogy a társulati ipartelepét sürgősen kibővíti és e célból a részvénytőkéit 2000 darab 100 frtos részvény kibocsátása által 200.000 frttal felemeli.

Jogi szaklapot szerkesztő nyomdatulajdonos. Egyik fővárosi jogi szaklap megbotránkozásának ad kifejezést azért, mert egy vidéki nyomdatulajdonos jogi szaklap szerkesztésére vállalkozott s felhívja az illető helység jogászait, hogy vegyék át a lap szerkesztését, nehogy a magyar jogászok szégyenére tovább is olyan stylusban szerkesztett jogi szaklap lásson napvilágot, mint a felszólalás után közölt e sorok: »Tisztelt olvasóinkhoz! Szücs Dezső helybeli jogász fiatalság egyik tagja lapunk szerkesztését átvállalni ígérkezett, a melytől azonban a lapunk összeállításakor közbenjött körülmények következtében visszalépett. Eme okból lapunkat rendes alakjában közzé nem tétethetjük, miért is midőn ezért t. olvasóink szíves elnézését kérjük, egyben tudomásukra hozzuk, a legfőbb törekvésünk azon lesz, hogy azt helyrehozza, jövő számunkat egyik helybeli jó nevű jogászt lapunk szerkesztésére megnyerjünk. Tisztelettel a szerkesztőség.« — Mi ehhez csak azt a megjegyzést fűzzük, hogy az illető vállalkozó szellemű nyomdatulajdonos nemcsak jogász, de nem is nyomdász, hanem — a mint »irályából« kitűnik — egy rendkívül primitív műveltségű ember, a ki üzleti szempontból olyan dolgokra vállalkozik, a mikhez egyáltalán nem ért. Elég baj, hogy ilyen emberek a közönség részéről még támogatásban is részesülnek.

Gyakran tapasztaljuk, hogy a hengeranyag a hengerfa összeszáradása folytán mozog a hengervason, mi a jó nyomást nehezíti; ezen a bajon legkönnyebben úgy segítünk, hogy a hengervas két kiálló részét kellően megolajozzuk és beleteszszük a hengerfát vízbe. A fa megdagad és nem mozog többé a vasrudon. Az olajozás által pedig a vasrud két vége nem rozsdásodik meg.

Vidéken, hol nem tarthatunk nagy raktárt dupla és összehajlítható kártyákban, legzezszerűbb, ha a kartont mindig egész ívekben hozatjuk. Így nemcsak hogy olcsóbb, de magunk vághatjuk a kártyát tetszés szerinti alak- és

mennyiségben. A bevágást (Ritzen) pedig úgy eszközölhetjük, hogy egy finom léniát bezárunk a gépbe, jó erőssé nyomást adunk neki, a hengereket pedig kiveszszük a gépből s így tisztán, jól bevághatjuk a kartont, hogy szépen összehajtható legyen. Ez eljárás, ha a léniát hereszseljük, perforiroz is, mi rég ismert eljárás.

Gummirozó gépen való mézgázás. Nagyobb számú etiketteknel, melyeknek éppen ezen nagyobb példányszámnál fogva igen olcsón kell előállíttatniok, gyakran a mézgázás költségeit is bele kell vonni az árkiszámításba. Ilyenkor pedig szükséges, hogy a mézgázás a lehető legolcsóbb módon eszközöltessék, ez pedig másképen nem lehetséges, mint csakis a gummirozó gépen. Először is naponkint legalább 2500—3000 ívet lehet mézgázni, és ha a kirakásnál elegendő helyünk van, vagy különös szárító készülékkel rendelkezünk, 4000 ív előállítása is lehetséges. Másodsor a mézgából sokkal kevesebb kell, mint a kézigummirozásnál, miután a gépet aként lehet működésbe hozni, hogy hígan vagy vastagabban bocsátja a mézgat a papirosra. A géppel lehet vékonyabb papirost is mézgázni, sőt selyempapirost is, a mi a kézigummirozásnál lehetetlenség. A gummirozásnál dextrint használnak, a melyet azonban nem szabad hideg uton előállítani, hanem főzés után, hogy a vízzel jól összekeverődjék. 100 liter vízhez 40 kg. dextrint adunk és ezt egy ideig főzzük. Hideg uton való előállításnál még csekély glycerint is adunk hozzá, a melynek az a célja, hogy az anyagot simábbá tegye és a papirost a becsavarodástól megóvja. Nem szabad azonban sokat hozzáadnunk, mert a gummirozott papiros vagy címke ily esetben, ha esetleg nedves helyre kerül, könnyen egymáshoz ragad. Ha a dextrinnel való főzés kellometlenségeit el akarjuk kerülni, ugy a gummirozó anyagot készen is vehetjük. Ez anyag az ugynevezett »Glanzelej«-et, a melyet még higítani is lehet. Ára kilónként 25 kr. és Schneider A. cégnél rendelhető meg Bécsben. Azt hisszük azonban, hogy nálunk a fővárosban is kapható az anyag droguistáinknál, a kik kétségekívül szintén előállítják ezt.

Sirisaka Andor pécsi tanító megküldötte lapunknak »Magyar közmondások könyve« című munkáját, azon megjegyzéssel, hogy hajlandó lapunk olvasóinak e minden tekintetben érdekes munkát 50% engedménnyel rendelkezésükre bocsátani. A ki tehát a dolog iránt érdeklődik, megrendelheti általunk a 17¹/₂ ívnyi nagy oktáv alakú munkát, melynek bolti ára 2 frt, — 1 forintért.

Fiumében nem rég iparművészeti kiállítás rendeztetett, melyen sok egyéb érdekes műtárgyakon kívül egy üvegsekreányben Lettis báró régi pergamentjei és inkunabulái is ki voltak állítva. A kéziratok a XIV. századból valók, szép miniált inicziálékkal; két nyomtatott mű pedig Schöffler Péter műhelyéből került ki.

Új találmány a litografálás terén. Amerikában, mint a lapok közlik, egy Grignard Albert nevű uri ember, az ottawai belügyministerium hivatalnoka, szenczációs találmányt tett, a mely a litografálás terén forradalmat van hivatva előidézni. Az új találmány segélyével egy litografáló képét 15—18 színváltozatban lehet előállítani igen egyszerű módon. Eddig minden egyes színből külön lenyomatot kellett készíteni, a mi az új találmány alkalmazásánál fölösleges. Egy newyorki társaság a találmány szabadalmát, hir szerint, egy millió dollárért megvette.

Az osztrák pénzügyminister egy márczius 1-ről keltezett leirattal tudtára adta a bécsi nyomdatulajdonosok gremiumának, hogy a »Krone« = K és a »Heller« = h betűrövidítéssel fog hivatalosan jeleztetni. — Mikor fogják a mi irányadó köreink e tekintetben magukat elhatározni?

Svájcezi ujdonságok. Genf városa nyomdáiban az új árszabályllyal egyidejűleg élethelépett a *hilenccz órai* rendes napi munkaidő is. Kivételt csak három kis üzlet képez,

molyek számba sem jönnek. Ugyanezen munkaidő léptetett életbe Zürich, St.-Gallen, Bern városokban és több kisebb nyomtató helyen is. — A Svájcba behozott első szedőgép pár héttel ezelőtt kezdett működni Bernben. Mint hírlík, még több ilyen gép fog a közel jövőben felállítani az ott megjelenő »Bund« című napilap előállítására. — A svájci nyomdatulajdonosok egylete utolsó gyűlésén elhatározta, hogy két-három szakférfit küld ki a chicagói világtárlat tanulmányozására, kik azután körülményes jelentést fognak tenni a látottakról és tapasztaltakról.

Zágrábban a működését beszüntetett gőzmalom épülete közelebb *papirgyűrű* alakítattik át.

Szobor az első szerkesztőnek. Renaudot Theofrastesnek, a francia orvosnak, ki 1631-ben az első ujságot, a Gazette de France-ot alapította, Párisban, a Rue Lutece-on szobrot fognak emelni. A Boucher Alfréd által készített szobor csak talapzatra emelését várja. A szobor-bizottság legközelebb fog a szobor leleplezési ünnepélyét illetőleg határozni.

Lorilleux Károly †. Ez évi márczius hó 12-én hunyt el Párisban *Lorilleux Károly*, Franciaország egyik legtekintélyesebb festékgyárosa, élete 66-ik évében. Az elhunyt 1856-ban vette át apjától az azon időben még szerény működési térrel bíró festékgyártási üzletet, hogy azt idővel európai hírnevességre emelje és jelenleg úri feltétlenül uralják a piacot, különösen a nyugati román-fajú népeknél, mint Portugália, Spanyol- és Olaszországban.

A lipcsei szakiskola utolsó tanévében, mely rendszeren husvétkor végződik, 349 tanonc nyert oktatást 68 nyomdából; az intézetben 16 tanító működik, ezek között 5 szaktanár. Az oktatás hétköznapiokon az esti órákban történik, 6 szedő- és 4 nyomó-osztályban heti 80 tanóránban; ezekből esik német nyelvre 24, szakoktatásra 20, latin nyelvre 12, számtanra 10, rajzra 8, geometriára 5 és gépészetre 1. A vizsga eredménye kielégítő volt és a szorgalmas hallgatók érdemdíjakkal tüntetettek ki. Az iskolai igazgatóság évi jelentése egyebek közt a következő figyelemre méltó megjegyzést tartalmazza: »Ha ama remények, mik az iskola működése iránt tápláltattak, nem váltak is be egész teljességükben, az, a kedvezőtlen viszonyokon kívül, melyekkel az iskolának meg kellett küzdenie, nem csekély részben magukon a nyomdatulajdonos urakon mult. A főnökök számos oly tanoncot küldenek az iskolába, kik szakmánkhöz nem bírnak a kellő minősítéssel és sokszor bámulatba ejtő kezdetleges iskolázottságukkal akadályokat gördítenek az oktatás rendszeres menetle elé és akadályozzák a jobb előismeretekkel s gyorsabb felfogással bíró hallgatók kellő haladását. Az igazgatóság ez okból azon tervvel foglalkozik, hogy a tanoncoktól jövőre felvételi vizsgát fog kívánni, mely ugy elméleti, mint testi képességére ki fog terjeszkedni.«

Ströhl Hugó bécsi rajztanár, ki ornamentális munkáival a nyomdászat terén is jó nevet vívott ki magának, Japánból megbízást kapott, hogy papíráruk készítésére szolgáló vázlatokat készítsen, mely árúk természetesen mint »valódi japán portékák« kerülnek annak idején vissza Európába.

Bécs városa könyomdászai bizottságot választottak, melynek czélja: gyűjtések segélyével *Senefelder Alajosnak* az osztrák metropolisban megfelelő emléksobrot állítani.

Vasuti menetjegyek kiállítása. A chicagói világkiállítás alkalmával külön vasuti menetjegy-tárlat is lesz és pedig retrospektív jelleggel, hogy a közönség a vasuti menetjegyek előállításában, kiszolgáltatásában és kezelésében elért haladást láthassa.

Egy fatális tollhiba következtében a washingtoni államnyomda tisztviselői és munkásai jelenleg nem húznak fizetést és a kongresszus ujalagos összeüléség kénytelenek adósságszínalásból élni. A törvényhozó testület által jóvá-

hagyott költségvetésben ugyanis a nyomdáról szóló tétel tévedésből pár zérus elhagyásával állapított meg, s emc. magukban véve semmit sem jelentő számjegyek elhagyása ezáltal ugyancsak érzékenyen szállította le a nyomda költségvetését.

A legnagyobb nyomda. A washingtoni államnyomda a legnagyobb a maga nemében a világon. Kezeléséhez 3,500.000 dollár és 3100 ember szükséges. A mult évben 210.000 rizsma papírost, 10 tonna nyomdafestéket, 12 tonna csirizt, 6 tonna szappant, 140 hordó lisztet, 3 tonna hamuzsirt, 3 tonna czérnát, 2 tonna zsineget, 2 tonna gyczerint, 2 tonna bádogot, 6000 gallon olajat, 4500 gallon benzint, 140 gallon szeszt, 3600 csomag aranylapot stb. stb. használt föl. Az épületben 75 óriási nyomógép van; itt látják el a kongresszus mindkét házának nyomdászükségletét. A nyomda 1861-ben alapított.

Haarlem városában (Németalföldön) a nagyhirű *Joh. Enschedé & Zonen* (Enschedé János és fiai) betűöntőczégg márczius hó 9-én ünnepelte fönnállásának 150-ik évfordulóját. Az öntőde jelenleg kivált exotikus írásjelek előállításával foglalkozik.

278 éves lap megszűnése. A legrégebb német ujság, az ismert »Frankfurter Journal« ellen, a mely 278 év óta tizenik meg, kimondották a *csődöt*. A lap most már csak tizenegy napig jelenik meg.

Papirgyufák. Jönköpingben, mely tudvalevőleg a svéd gyufák egyik fő gyártóhelye, Frederikson nevű mérnök most papirból készit gyufákat. A papirgyufák a zsehméterekhez hasonlóan éreztartóban vannak fölgömbölyítve s az által gyulnak meg, ha gyorsan kihuzzák a tartóból. Az új papirgyufát rendkívül könnyen állítják elő, ugy, hogy 20 férfi és 8 gyermek egy óra alatt képes egy millió darabot előállítani.

A bizalom, melyet a közönség az Athenaeum irodalmi társulatnak az általa kiadott Kézi Lexikon meleg pártolása által előlegezett, mint az újabban megjelent 37. és 38. füzetből látjuk, nem veszett kárba. Nemcsak a terjedelmet illetőleg tartja be a kiadó adott szavát, hanem a vége felé még szebb és gazdagabb kiállítású mellékletet nyújt, mint az eljén; s így senki sem mondhatja e vállalatról, hogy többet ígért volna, mint a mit be is tartott. A 38. füzet egy kettős és egy egyszerű színes képmellékletet és ezenkívül még két sűrű szedésű táblázatot tartalmaz. Szövege a »Vesztség« szöveg terjed. A mű legközelebb már befejezettek s így végre egy jó, teljes, magyar szellemű, fényes kiállítású lexikon áll majd a magyar családok rendelkezésére, mely a legtöbb könyvkereskedés után 1 frtos havi részletek mellett lesz megszerezhető.

HIVATALOS RÉSZ.

ÉRTESETÉS.

A »Könyvnyomdászok Szakköre« 1893. évi április hó 23-án, vasárnap délelőtt 10¹/₂ órakor, a Schodl-féle vendéglőben (Kerepesi-út és Eszterházy-utca sarkán)

HAVI FÜLOLVASÓ-ÜLÉST

tart.

TÁRGYAI:

Gelberger Mihály: Szakirodalom — szakképzettség.
Dr. Dudás Gyula: Bittermann Károly és a szabadkai első nyomda föllállítása.

Folyó ügyek tárgyalása.
Szakkérdések benyújtása.
Netáni indítványok.

Budapest, 1893. április hóban.

A választmány.

Telefón 929.

HANGJEGYNYOMDA

PESTI KÖNYVNYOMDA-RÉSZVÉNY-TÁRSASÁG

V., Hold-utca 7. sz.

Üzletágak:
Könyv- és könyvnyomda, betűöntőde,
hangjegymetszés, könyvkötészet.

Alapított 1868-ban.

Budapest, 18

KITUNTETVE:
BUDAPEST.

FÉNYKÉPÉSZET

KÁROLYI JÓZSEF

SZEGED.
SZÉKES-
FEHERVÁR.
TEMESVÁR.

BUDAPEST, II., LAJOS-UTCZA 6.

KONTA J.

BUDAPEST

Mechanikai műintézet

Villámhárítók
Telefonok
Házisürgönyök
Mikrofonok
Villanyozógépek

KERESZTESY FERENCZ

BUDAPEST, ALKOTMÁNY-UTCZA 25.

Nyomatott a hamburgi *Beil és Philippi* cég merkantil-festékével.

az „Athensium“ nyomása.

11.

Melléklet a „Grafikai Szemle“ 1893-iki 4-ik számához.

MAGYAR
TUDOMÁNYI AKADEMIA
KÖNYVTÁRA

Márczius hóban a tagsági illetékeket a következő üzetek küldték be: Államnyomda 2.70, Athenaeum 9.90, Bróza 1.20, Buschmann 1.—, Czettel és Deutsch 2.70, Egyetemi nyomda —.60, Fischer és Mika —.60, Hungária —.30, Kálmán M. és társa —.90, Légrády 2.40, Lloyd 3.60, Markovics és Garai 1.50, Mezei —.30, Neumayer —.60, Orsz. Ért. 3.—, Posner —.60, Részvény 15.80, Schlesinger és Kleinberger —.30, Toldy —.90, Várnai —.90. Aradról 1.20. — Egyes tagoktól befolyt: Kohn Lévi —.30.

Az 1848/49-iki ereklye-muzeumba, mely újév óta új helyiségben van, — a Károly-körút és dohány-utca sarkán, (Huszár-ház) Körünk tagjai részére még kaphatók 15 kros kedvezményes árú belépő-jegyek Rencsisovszky Ferencz szakköri pénztárosnál a részvény-nyomdában (V. ker., hold-utca 7.)

A t. házipénztáros urakat tisztelettel kérjük, hogy a tagsági illetékeket pontosan szedjék be és szállítsák be minden hó 10—12-ig az üzletben alkalmazott összes szakköri tagok névjegyzéke kíséretében Rencsisovszky Ferencz pénztároshoz (részvénytársa), mert az a tag, ki két hónappal hátralekban van, nem kap Grafikai Szemlét.

A lap szetküldését illető reklamációk Gelléri Mihály urhoz, mint a lap adminisztrátorához (Pesti részvénytársa, Hold-utca 7) intézendők.

Értesítés. Divald K. és fiai cég (hatvani-utca 1.) és Kurzweil Frigyes fényképész (Dorottya-utca 11. szám) Körünk tagjainak és családtagjainak fényképek készítésénél az alább feltüntetett rendes árszabályukból 33%-nyi engedményt adnak, mit azzal hozunk tudomásra, hogy e kedvezmény igénybevételénél mindenkor a tagsági jegy mutatandó fel igazolásul. — A rendes árszabály a következő: 12 db. Mignon-kép 3 frt, 6 db. 2 frt (csakis felnőtteknek); 12 db. visit-kép 7 frt, 6 db. 4 frt, 3 db. 2 frt 50 kr.; 12 db. kabinet-kép 14 frt, 6 db. 9 frt, 3 db. 6 frt, 12 db. Makart-kép 20 frt, 6 db. 12 frt, 3 db. 9 frt; 12 db. boudoir-kép 25 frt, 6 db. 14 frt, 3 db. 10 frt.

SZERKESZTŐI ÜZENETEK.

I. Gy. Karánszabes. Megrendelés nélkül nem küldhetjük, valamint ön sem küldene nekünk ilyet.

Gy. B. K.-Szl.-Miklós. A megrendelt dolgok elküldésre várnak, de még nem kaptuk meg ez irányban ígért szíves intézkedését. Ha megjön, azonnal postára tesszük.

Sch. L. Gyula. Másodszor is elküldtük. Megkapta?

A lap papirosa Dávid K. és Fiától. — Szövegírás az Első Magyar Betűöntőde-Részvény-Társaságtól.

Szerkesztőség és kiadóhivatal: Budapest, V. ker., Hold-utca 7. sz.

Kiadó-tulajdonos: a »Könyvnyomdászok Szakköre«.

Felölös szerkesztő: TANAY JÓZSEF. * Főmunkatárs: BAUER JÁNOS M.

LAPUNK 1892. évfolyamából még néhány teljes példánnyal rendelkezik a kiadóhivatal. Az egész évfolyam ára portóval együtt 2 frt 20 kr. A megrendelések a kiadóhivatalhoz intézendők.

OLCSÓ ÁRON ELADÓ és üzletalapításra kiválóan alkalmas, körülbelül 8 métermázsza Haase-rendszerű francia antiqua (mint a »Pesti Hirlap« betű) cursiv és félkövér cursiv; $\frac{2}{3}$ -részben garmond, $\frac{1}{3}$ -részben cicero betű és kizárású anyag, kitűnő állapotban. Továbbá egy középterjedelmű nyomda üzeméhez elegendő teljes garnitúra rézlénia, nagyrésztben még nem is használt vékony, kettős vékony, félkövér, kövér, pontozott és hullámos. — Próbák és mintalenyomatok készsággel küldetnek, a Grill-féle udvari könyvkereskedéshez Budapestre intézett és a borítékon »Graphica« jelszóval ellátott megkeresésekre.

A »GRAFIKAI SZEMLE«

ELŐFIZETÉSI ÁRA:

egész évre 2 frt = 4 korona,
félévre 1 frt = 2 korona.
Egyes szám ára 20 kr. =
40 fillér.

Az egyes számok nyomdánkenti elárúsításával a fővárosban KUBIN J. colporteur van megbízva.

HIRDETÉSEK ÁRA:

egész oldal 12 frt = 24 kor.,
féloldal 7 frt = 14 korona,
negyed oldal 4 frt = 8 kor.,
nyolczad oldal 2 frt 50 kr.
= 5 korona.

Tizenkétszeri közlésnél 30, hat-
szori közlésnél 15% engedtetik

WILHELM WIEGAND

DRESDEN-A.

(Németország).

Ajánlja

„TRIUMPH“

HENGERANYAGÁT.

Nagyszerű, szép és föltűnőmulthatlan!

Megrendelhető minden tetszés szerinti keménységi fokban.

Szállítás a világ minden országába.

ALAPITTATOTT 1879-BEN.

Minták, használati utasítással együtt, bérmentve küldetnek.

ELSŐ MAGYAR ÁLTALÁNOS BIZTOSÍTÓ-TÁRSASÁG BUDAPESTEN.

I. Tíz-, száztíztudny- és jégbiztosítási üzlet.

KIADÁSOK.

Harmadévföldik évi zárszámla 1892. január 1-től december 31-éig.

BEVÉTELEK.

VAGYON.

Mérleg-számla 1892. december 31-én.

TEHER.

leírás	forint	kr	forint	kr	forint	kr	forint	kr	forint	kr
I. Tűzbiztosítás.										
Kifizetett károk a vízontbiztosított rész levonása után	1697637	08								
Független maradt károk tartaléka	186321	88								
Szerzési költségek a vízontbiztosított rész után bevétel levonásaival	397676	24								
1892. évi bevétel	139822	90								
1891. évi bevétel	49167	81								
Postabérek	6650	—								
Adakozás költségei	—	—								
A tűzbiztosított rész terhelő igazgatási költségei	424574	83								
Behajthatlan követelések letétele	6861	94								
A követelendő évek kárpénz-dijainak a vízontbiztosított rész levonása után és minden megújulás nélkül	1800000	—								
4517905	74									
II. Szállítmány-biztosítás.										
Kifizetett károk a vízontbiztosított rész levonásaival	49008	86								
Független maradt károk tartaléka	10473	88								
Szerzési költségek	10521	80								
A szállítmány-biztosított üzlet terhelő igazgatási költségei	12741	13								
A követelendő évek díjainak a vízontbiztosított rész levonásaival	18351	39								
101390	56									
III. Jégbiztosítás.										
Vízontbiztosított és jéles kifizetett károk a vízontbiztosított rész levonásaival	228140	44								
Kifizetett károk a vízontbiztosított rész levonásaival	100449	98								
Szerzési és igazgatási költségek a vízontbiztosított rész után bevétel levonása után	293422	93								
Behajthatlan követelések letétele	2302	11								
1892. évi nyeresemény	610998	02								
7083746	61									
I. Tűzbiztosítás.										
Az 1891. évről áthozott készpénz díjartalék a vízontbiztosított rész levonásával	163217	98								
440.162.747 Ft 88 krnyi költési biztosságot után, valamint a f. évben lejárt díjeseitől többel befolyt díjak	499.340	70								
Bevétel: 1001. díjak	693782	90								
1891. évi nyeresemény-számla: március 1-én	2904204	27								
127589	89									
4795309	22									
II. Szállítmány-biztosítás.										
Az 1891. évről áthozott díjartalék	18376	89								
33.558.490 Ft 51 krnyi költési biztosságot után díjak	78462	55								
Bevétel: 1001. díjak	88973	31								
1891. évi nyeresemény-számla: március 1-én	11403	59								
11430	90									
108659	31									
III. Jégbiztosítás.										
Az 1891. évről áthozott díjartalék	160832	96								
1096322	96									
IV. Egyéb bevételek.										
Beváltott értékek után, valamint egyéb befolyt kamatok és árfolyamnyereség eladott értékpapírok és idegen pénzeszközök után	422510	61								
Társasági házak tiszta jövedelme	40638	54								
7083746	61									

II. Életbiztosítási üzlet.

KIADÁSOK.

Harmadévföldik évi zárszámla 1892. január 1-től december 31-ig.

BEVÉTELEK.

VAGYON.

Mérleg-számla 1892. december 31-én.

TEHER.

leírás	forint	kr	forint	kr	forint	kr	forint	kr	forint	kr
I. Tűzbiztosítás.										
Az 1891. évről áthozott készpénz díjartalék a vízontbiztosított rész levonásával	163217	98								
440.162.747 Ft 88 krnyi költési biztosságot után, valamint a f. évben lejárt díjeseitől többel befolyt díjak	499.340	70								
Bevétel: 1001. díjak	693782	90								
1891. évi nyeresemény-számla: március 1-én	2904204	27								
127589	89									
4795309	22									
II. Szállítmány-biztosítás.										
Az 1891. évről áthozott díjartalék	18376	89								
33.558.490 Ft 51 krnyi költési biztosságot után díjak	78462	55								
Bevétel: 1001. díjak	88973	31								
1891. évi nyeresemény-számla: március 1-én	11403	59								
11430	90									
108659	31									
III. Jégbiztosítás.										
Az 1891. évről áthozott díjartalék	160832	96								
1096322	96									
IV. Egyéb bevételek.										
Beváltott értékek után, valamint egyéb befolyt kamatok és árfolyamnyereség eladott értékpapírok és idegen pénzeszközök után	422510	61								
Társasági házak tiszta jövedelme	40638	54								
7083746	61									

BUDAPEST, 1892. december hó 31-én.

Agoston József,
vezérigazgató, mint az életbiztosítási üzlet igazgatója.

Harkányi Frigyes, Joney Lajos, Léway Henrik, Ormódy Vilmos, háró Schosberger Zsigmond, gróf Zichy Nándor.

A FELÜGYELŐ BIZOTTSÁG:
Jékelfalussy Lajos, László Zsigmond, Sztányi Izidor.

Szende Károly,
az ügyvezetés főnöke.

Kacsvinsky János,
élethetbiztosítási igazgató.

Az igazgatók és a felügyelő bizottság tagjai a fenti számlákat és mérlegeket megvizsgálták, azokat a törvényben s az alapszabályokban meghatározott elvek szerint készültnek és azok egyenlőit a fenti nyereséggel egyetemesen megfizetőnek találván.

BUDAPEST, 1891. március hó 14-én.
Gróf Bathányi Géza, Giczey Samu,

Fénykép és
Fotoftechnikai * *

* * * * Műterem

A műintézet gyorsajtókkal van berendezve

BUDAPEST
Hatvani-utca 1. szám a.
(Ferencziek bazára)

Divald Károly fiai

A műintézet foglalkozik:

ARCZKÉPEK, TÁJKÉPEK
stb. felvételizésével

Reprodukciókkal 1 méter nagyságig
FÉNYNYOMATOKKAL
CZINKOGRAFIAI CLICHÉKKEL
autotypia és fototypiában.

Árak jutányosak. Minták kívánatra ingyen.

ELSŐ MAGYAR
FÉNYKÉPKARTON-
GYÁR

**BECHER FRIGYES
ÉS TÁRSA**

BUDAPEST,
VI., Csengery-utca
55. SZ.

TELEFON 1308.

Nyánljak a t. könyv- és könyomda-tulajdonos uraknak saját gyártmányait, u. m.:

természetes és glacé-hartonpapír

ívekben, minden nagyságban és minőségben. — Továbbá műszakilag vágott cím-, látogató- s eljegyzési kártyákat stb. stb.

Különlegesség:

fénykép-karton tökéletes kiállításban és minden nagyságban.

Minták és árjegyzékek kívánatra bérmentve küldetnek.

Géplevelboríték

Lévjegy-
Karton

Gyászlapok

Legjobb és legkitünőbb
minőségű

Papíráruk

Kapható		Kapható
minden		minden
papírkeres-		papírkeres-
kedésben.		kedésben.

Gyári főraktár Magyarország részére:

Goldzieher Géza
Budapest

V. kerület, Arany János-utca 20. szám alatt.

Küüntetés: *Deis*: Ezüst érem.
Besztercze: Arany érem.
Grács: Nagy ar. díszérem.

Első magyar hengeranyag-gyár

SCHARSACH ALAJOS

BESZTERCZÉN, ERDÉLY.

Új Excelsior-hengeranyag körforgógépek, gyorsajtók és amerikai tegelynyomású gyorsajtók számára.

100 kiló 150 frt, szabad csomagolás mellett.

Ezen hengeranyag a legjobb és legtisztább nyers anyagból van készítve, fölülmul minden másnemű hengeranyagot. Ezen anyagból öntött hengerek jó festékekkel kifogástalan tiszta nyomtatot adnak; sokáig tartó használhatóságuk által **olcsóbbak** bármely más hengeragnál, nem veszti el soha tapadóerejét, nem lesz keményebb, időváltozásnak nincs reá hatása; továbbá nem sérül meg oly könnyen és nem zsugorodik össze soha, úgy hogy évekig használatban maradhat, a nélkül, hogy átöntenék. Azonkívül kezeskedem, hogy ezen anyag pótlanyag hozzátetele nélkül legalább tízszer átönthető, a mi az eddigi hengeranyagoknál lehetetlen volt, mert azok (daczára annak, hogy drágábbak) többnyire olcsó nyers anyagból vannak készítve és ennek következtében csak fáradsággal önthetők át kétszer-háromszor, hogy azután mint tökéletesen hasznavehetlent eldobhassuk. Meg vagyok győződve, hogy próbahasználat után csakis e rendkívül előnyöket nyújtó hengeranyag fog használatba vétetni.

E hengeranyag külföldön már nagyon elterjedt.

A hengeranyag a rendszeren kívül lágyabb vagy keményebb alakban is szállítható.

BETÜÖNTÖDE ÉS TÖMÖNTÖDE.

Folytonos készletben tart szerb és héber betűket, körzeteket és kizárásokat, nyomdai szerelvényeket, betűszekrényeket és állványokat, a leggyorsabban készítve és legjobb minőségben kiállítva.

FISCHER ÉS MIKA

Nagy választékot tart a legkülönbözőbb eszközöket és divatos

KÖNYV- ÉS CZÍMIRÁSOKBÓL.

Kivállal igen jutányos áron egész nyomdai berendezéseket.

BUDAPEST, KIRÁLY-UTCA 83.

ÁLLAMIILAG KEDVEZMÉNYEZETT

Első Magyar Könyv- és Könyomdai Festék-Gyár

Kurzweil János és Társa

V., HOLD-UTCZA 25. BUDAPEST V., HOLD-UTCZA 25.

Újság-, mű-, illusztráció-, díszmű- és mindenféle színes festékek, keneczek, bronzok.

VEGYMŰSZAKI ÉS VEGYÉSZETI TERMÉNYEK KÉSZÍTÉSE.

»Patent« gelatin-hengeranyag stb.

A TEMESVÁRI KIÁLLÍTÁSON EZÜST ÉREMMEL DÍJAZVA.

TELJES GÉPBERENDEZÉSEKET

(légszusz- vagy petroleum-motorokkal, transmisiókkal stb.)

Kő- és könyvnyomdák, litografiai műintézetek, könyvkötészetek, papirdobozkészítő-gyárak, játsszókartya-gyárak, papir- és kéregpapir-gyárak, színes papírt előállító gyárak, album-gyárak, dombornyomó-intézetek stb. stb. részére utólérhetlen szép kiállításban és a legjobb szerkezetekkel szállít

Krause Károly gépgyára, Lipsében.

Főképviselek Ausztria-Magyarországon: Paul Beckert Wien, IV., Starhemberg-Gasse 24. és Galitzenstein H. Budapest, V., Erzsébet tér 5. sz., a kiknél mintaraktárak is vannak.

KRAUSE KÁROLY LIPCSÉBEN

KÖNYVNYOMDAI ÉS KÖNYVKÖTŐI GÉPEK GYÁRA.

Raktáron vannak s azonnal szállíthatók a következő

ÚJ GÉPEK:

9 drb lepréselő-gép,	16 drb hajtogatást lepréselő gép	92 drb papir-lemez-olló,
4 » dörzsölő-gép,	1 » formázó-gép,	1 » papir-lemezhajlító-gép,
12 » kivágó-gép,	1 » frictiós fényező-gép,	5 » patent könyvhát-gép,
6 » egyensúly-gép,	1 » gázmotor,	18 » lyukasztó-gép,
4 » kézi-sajtó,	2 » ráncozó-henger-készül.,	1 » petroleum-motor,
2 » tégelynyomó-gép,	96 » fényező- s csomag.-prés,	2 » dombornyomó-henger-
5 » fényező-gép,	3 » hidraulikus-prés,	készülék,
27 » karton-olló,	7 » szélzet harántvágó-gép,	2 » keresztbevágó-gép
9 » másoló-gép,	1 » szélz. harántv.-gép gőzre,	(Verny-Krause),
1 » gőz-lepréselő-gép,	3 » körkartya-olló,	1 » keresztbe- s diagonalba-
3 » gőz-dombornyomó-gép,	8 » körpapirlemez-olló,	vágó-gép,
7 » gőz-aranyozó-gép,	9 » körlemez-olló reczéző-	45 » reczéző- és bevágó-gép,
3 » drótfűző-gép,	géppel,	14 » hátgömbölyítő-gép,
37 » sarok-kivágó-gép,	2 » réznyomó-prés,	16 » simító hengerkészülék,
19 » körsarok-kivágó-gép,	1 » késköszörülő-gép,	5 » Balanz-prés,
4 » befűréselő-gép,	8 » monogramm-dombor-	25 » könyomdai kézi sajtó,
1 » papirtáska-kivágó-gép,	nyomó-gép,	3 » könyomdai taposó-gép,
2 » hajtogató-gép,	216 » papírvágó-gép,	65 » aranyozó-gép.

BEIT & PHILIPPI
 Fabrik von schwarzen
 und bunten
BUCH- & STEINDRUCK-FARBEN
 FIRNISSEN.
 „HAMMONIA“ WALZENMASSE.
HAMBURG & STASSFURT.

FESTÉK-GYÁRA

HAMBURG
 STASSFURTBAN

Készít fekete és színes

KÖNYV- ÉS KÖNYOMDAI FESTÉKEKET
HAMMONIA HENGERANYAGOT
 KENCZÉKET.

Vezérképviselőség és gazdagon felszerelt raktár

MÜLLER TESTVÉREK

Főraktár és iroda: BUDAPEST Nagykorona-utcza 3.

A legújabb

EXCELSIOR

Schreibschrift
írott betűket (helyettesítik a litografiát)

ajánlanak

LUDWIG ÉS MAYER

betűöntődjé Majna m. Frankfurtban

Mintalapok ingyen és bérmentve.
Minden nyelvhez való ékezetek készletben vannak.

BÖLE JÓZSEF

NYOMDAI ASZTALOS
BUDAPEST, VII., ISTVÁN-TÉR 9. SZ.

Ajánlja magát különösen **könyvnyom-
dászoknak szedőszekevények** és egyéb
berendezések elkészítésére.

Regálisok és szekevények állandóan raktáron vannak
és azonnal szállíthatók.

*Nyomdai szekevény- és állvány-javításokat és
vidéki megrendeléseket pontosan eszközöl.*

KÜLÖNLEGESSEGEK

FESTÉKEK AZ ÖSSZES GRAFIKAI
IPARÁGAK RÉSZÉRE

BERGER & WIRTH

és

FREY & SENING

EGYESÜLT FESTÉKGYÁRAI

LIPCSÉBEN

FIÓKOK:
BERLIN. LONDON. NEW-YORK. MOSZKVA.

VIKTÓRIA ÉS BIANKA

HENGERANYAG.

Raktár és képviselőt:
Polacsek J.-nél Bécs, IV., Belvederegasse 3.

RÉZLÉNYA-GYÁR.

H. BERTHOLD

BERLIN
SW., BELLE-ALLIANCE-STRASSE 88.

NYOMDABERENDEZÉSI ESZKÖZÖK.

Mintákat és árjegyzékeket ingyen és bérmentve küld.

* PONTOS KIVITEL ÉS JUTÁNYOS ÁRAK. *

Betűöntőde, galvanoplasztikai
és
Mechanikai műintézet.

LUDWIG & MAYER

Majna m. Frankfurtban.

Különlegességek:
IROTT, KÖRLEVELEK,
MEDIÆVAL-BETŰK

Mintalapok és árjegyzékek küldetnek.
TELJES NYOMDAI BERENDEZÉSEK.

Rust J. H. és Társa

BETÜÖNTÖDÉJE ÉS MŰSZAKI GYÁRA
BÉCS, V. KERÜLET, GRIESGASSE 10.

Nyomdai teljes felszerelések, bárminő nyelvű betűk, körzetek, ékítmények, rézléniák és vignetták. Mérsékelt árak. * Többszörösen kiüntelve. * Szolid kivitel.

WEINWURM ANTAL

fényképész,
első magyarországi chemigraphiai műintézete.

Budapest, Károly-u. 3.

Készít mindennemű horganyedzésű duczot autotypia, phototypia, chemigraphia és chromotypia útján. Alaprajzok, térképek, hálózatok fotolithographia útján a legújutáno-sabbban s pontosan sokszorosíthatnak.

Külön berendezés házon kívül fényképfelvétele.

RAKTÁR ÉS IRODA: BÉCS, I., KOLOWRATHING 9. SZ.

Könyvnyomda-festék.		Másolófestékek		Színes festék.		Selyemzöld, süvegben,	
100 ko	frt kr	1 kilo	frt kr	1 kilo	frt kr	1 kilo	frt kr
a) Gyorssajtóknak.		lila, kék, fekete 6		Kő- és könyvnyomdákknak.		4 árnyalat 3	
CHH Hirlapfesték	52	vörös 8		Kárminlak 1	48	Selyemzöld, poralakban,	
CH	60	Könyvnyomda-festék.		» 2	36	4 árnyalat 2	
CI	68	Kézi- és gyorssajtóknak.		» 3	24	Chromoxyd-zöld, legfin.	12
BIII Könyvfesték	76	Gravirfesték II. 150		Geraniumlak 0	24	» valódi olivzöld	6
BII »	84	» I. 2		» 1	20	» 2	4
RI Accidensfesték	90	Tollfesték II. 2		» 2	16	» 3 porban	2
AIII Illusztráció-festék	120	» I. 3		» 3	12	Kobaltkék, legfinomabb	40
AII »	170	Krétafesték III. 4		Florentini lakk 1	4	Párisi kék	5
AI »	250	» II. 7		» 2	3	Milori kék világos és sötét	5
AO Disznyomáshoz	4	» I. 10		Rózsaszínű krapplak 1	16	Sepiabarna	4
AOO »	6	» II. 6		» 2	10	Terra di Sienna	2
AOOO »	8	Átnyomó festék		Kárminczinóber 3 árnyal.	4	Mahagonibarna	2
b) Kézi sajtóknak.		Ércnyomó festék II. 120		Czinóber-utánzat	2	Kremsi fehér	2
CCII Könyvfesték	90	» I. 150		Antikármín	8	Hófehér	1
CCI »	1	Kenczék.		Lila, kékes v. vörhenyes 1	24	Finom színes festékek	
BBIII Accidensfesték	120	Könyv-, kő- és ércnyomáshoz.		» » » 2	16	kenczében törve, körül-	
BBII »	180	Gyöngye		» » » 3	12	belül 25%-al olcsóbbak.	
BBI »	240	Középerős		Chromsárga, vegy. tisztá,		Bécsi hengeranyag.	
AAIII Illusztrációknak	3	Erős		4 árnyalat, süvegekben..	3	100 ko	
AAII Finom	4	Aranyfüst-kencze		Chromsárga, vegy. tisztá,		3. sz. Igen szilárd	
AAI Disznyomáshoz	6	Ércnyomáshoz		4 árnyalat, darabokban ..	2	2. » Szilárd	
AAO Glaçepapír-nyom.	8			Cadmiumsárga, 2 árnyal..	24	3. » Crème	
				Ockersárga, 4 árnyalat	2	150—	
						150—	
						150—	

Árak Bécsben fizetendők 3 óra vagy készpénzben 2% scontó. Hordók ingyen, dobozok eredeti árakon.

ELSŐ MAGYAR

BETÜÖNTÖDE
RÉSZVÉNY-TÁRSASÁG

BUDAPEST

VI. KER., DESSEWFFY-UTCZA 32. SZÁM

SAJÁT HÁZÁBAN.

EGÉSZ NYOMDAI BERENDEZÉSEK

jutányosan és gyorsan fogatosíttatnak.

* * *

Folyton dúsz raktárt tart magyar, német, horvát, szerb, román és
bolgár ékezetű

KÖNYV- ÉS CZÍMRÁSOKBAN

továbbá

KÖRZETEK ÉS KIZÁRÁSOK

A LEGKÜLÖNFÉLEBB ÉKITMÉNYEK
ÉS EGYÉB

NYOMDAI FELSZERELVÉNYEK BEN.

GALVANOPHASTIKA. ❀ ❀ ❀

❀ ❀ ❀ ❀ ❀ **TÖMÖNTÖDE.**

E lap szövege az öntöde betűivel nyomtatott.

Nyitra. Huszár István. Iritzter Zsigmond. Özv. Neugebauer Anna. Reicheles Lipót.	Putnok. Gaertner Ignác.	Szamos-Ujvár. Gör. k. püspöki nyomda. »Aurora« nyomda.	Szerencs. Simon J. Szigetvár. »Corvina«-nyomda (tulajd. Fried Dávid).	Turóc-Szt-Márton. Magyar nyomda. Részvény-nyomda.
Oravicza. Kehrer C. Wunder Károly.	Resicza. Eisler József. »Hungária«-könyvnyomda- szövetkezet. »Reschitzzer Zeitung« ny.	Szakolcza. Skarnitzl Örökösei.	Szilágy-Somlyó. Bölöni Sándor.	Ujpest. Kaczander és Fuchs. Steiner Károly.
Oroszháza. Veres Lajos. Altstädter M. J.	Rimaszombat. Győrfy Pál. Szűcs László. Rábely Miklós.	Szarvas. Sámuel Adolf. Szikes Antal. Sápszky János.	Szolnok. Bakoss István. Fuchs Lipót. Hay Fülöp. »Szolnoki Híradó« ny. Wachs és Pauncz.	Ujvidék. Fuchs Ágoston. Hirschenhauser és Reitzer. Miletics Szvetozár. Pajevics Arzén. Popovics Testvérek. Pavlovics és Jociés.
Ó-Becse. Löwy Lajos.	Rozsnyó. Kovács Mihály.	Szász-Sebes. Stegmann J. Winkler Vilmos.	Szombathely. Bertalanffy J. Gábrriel A. Kramer M. Seiler H. Özvegye.	Ungvár. Fésűs József. Gellisz Miksa. »Kele« nyomdája. Székely és Illés.
Ó-Kanizsa. Schwarz A.	Rózsashegy. Salva Károly.	Szászváros. Fuhrmann R. »Minerva« nyomda r.-társ.	Tab. Pfeifer Ignác.	Ujverbász. Berkovics Márk fők- nyomdája.
Ó-Orsova. Handl József. Orsovai könyvny. r.-t.	Salgó-Tarján. Fiedler A.	Szatmár-Németi. Molnár János. Nagy Lajosné. »Pázmány«-könyvnyomda. »Szabadsajtó« nyomdája.	Tapolca. Löwy B.	Vác. Mayer Sándor. »Hunnia« nyomda (tulajd. Kohn Viktor).
Ó-Széplak. Nyitravölgyi Gazd. Egylet nyomdája.	Sárvár. Jakoby Bálint.	Szeged. Bába Sándor. Endrényi Imre. Endrényi Lajos. Engel Adolf. Várnai Lipót.	Tasnád Fésűs József.	Vág-Ujhely. Brück Samu. Horovitz Adolf.
Paks. Rosenbaum Márk.	S.-A.-Ujhely. »Zemplén« nyomdája. Löwy Adolf.	Szeghalm. Ifj. Kiss Ferencz.	Tata. Engländer Jakab.	Versecz. Wettl és Veronits. Kirchner J. Özvegye. Kassanovits M. Füger Ida.
Pancsova. Jovanovics Testvérek. Koszanics és Popovics. Wittigschlager C. »Pancsova és Vidéke« nyomdája (tulajdonos dr. Viszoly).	Sárospatak. Ev. ref. főisk. nyomdája.	Szegzárd. Báter János. Ujfalussy Lajos.	Temesvár. Csanádmegyei nyomda. »Délmagyarországi Reform« (tul. Ifj. Stelner Károly). Délmagyarországi szövet- kezeti nyomda. Freund Gyula. Magyar Testvérek. Stéger Ernő. »Posauna«-nyomdája. Uhrmann Henrik. Veres Samu. Weisz J. Stern Gusztáv.	Veszprém. Krausz A. Fia. »Petőfi« nyomda. Hídy János.
Pápa. Goldberg Gyula. Nobel Ármin. Reform. főisk. nyomda	Segesvár. Jördens Testvérek. Horeth Frigyes.	Székhelyhid. Kohn Sámuel.	Tisza-Füred. Löw Samu.	Zala-Egerszeg. Tahy Rozália. Breisach Samu.
Pécs. Engel Lajos. Lyceumi nyomda. Taizs József. Taizs M. özvegye.	Selmeczbánya. Jörges A. Özvegye.	Székely-Udvarhely. Becsek D.	Tolna. Selly József.	Zenta. Schwartz Sándor. Klenóczky és Biró.
Pécska. Ruber István.	Sepsi-Szt-György. »Jókai« részv.-nyomda.	Székesfejervár. Márián György. Singer E. Számmer Imre. Számmer Kálmán. »Székesfeh. és Vidéke« ny. Kaufmann Fáni.	Tolna-Szántó. Szabó Miklós.	Zilah. Seres Samu.
Perjámos. Pirkmayer K.	Siklós. Löwy Miksa. Harangozó és Pandurovits.	Szempez. Fischer Náthán.	Tolna-Tamási. Jeruzsálem Ede.	Zólyom. Nádossy G.
Pöstyén. Gipsz H.	Simontornya. Jeruzsálem E.	Szentes. Sima Ferencz. »Szentes és Vidéke« nyom- dája.	Topolya. Schwarz M.	Zombor. Bittermann Nándor. Muzsik A. Obláth R. Rubinstein N.
Pozsony. Alkalay Adolf. Angermayer K. Bick Ábrahám. Brég János. Freistadt B. Utóda. Grünfeld Lipót. Stampfel, Éder és Társa. »Westungarischer Grenz- bote« nyomdája. Wigand K. F.	Sopron. Breiner G. és Fia. Litfass Károly. Romwalter K. és Fia. Rónai Frigyes.	Szenicz. Beő János és Társa.	Torda. Pollak Móríc.	Zsombolya. Wunder Rezső.
	Stájerlak. Rose V.	Szerez. Stern Dávid.	Török-Szt-Miklós. Rubinstein Sándor.	Zsolna. Áldori Manó.
	Sümeg. Nobel Ignác.		Trencsén. Gansl Lipót. Skarnitzl Fr.	
	Szabadka. Bittermann J. Schlesinger Sándor. Székely Simon. Krausz és Társa Petrovits Dusán.			

HORVÁT- ÉS SZLAVONORSZÁGBAN.

Belovár. Fleischmann F.	Illók. Wortmann A.	Petrinja. Pirnath A.	Varasd. Platzer József. Steffler J. B.	Fischer F. Granitz Ignác. Hühn Gyula. Kralj Gy. Jovanovic P. Kugli és Deutsch. Scholz Antal »Národne Novine« ny.
Broód. Schuhmann H.	Kaproncza. Kostinčer K.	Pozsega. Klein Lipót.	Vinkovce. Trumić Konstantin.	Zengger. Luster Hubert.
Buccari. Desselbrunner R.	Karlócza. Pavlović K.	Ruma. Wagner J.	Virovitica. Habianec A.	Zimony. Grabovački M. Sopron A. Baics S.
Diakovár. Egyházmegyei nyomda.	Károlyváros. Hauptfeld K.	Sziszek. Fanto Adolf. Jünker F.	Vukovár. Jancsik E.	Zsid. Manković P.
Eszék. Laubner Károly. Pfeiffer Gyula. Schaffer Alajos.	Kőrös. Neuberg Gusztáv.	Susak. Grosse küstenländische Buchdruckerei.	Zágráb. Albrecht K. Brusina Antal. Részvény-nyomda.	
Gospic. Zupan M.	Mitrovicza. Trumić Konstantin. Trumić M.	Uj-Gradiska. Schiebl A.		

A könyvnyomdász- és betűöntő-segédék egyletei.

Magyarország.

Magyarországi könyvnyomdászok és betűöntők egylete. Elnök: Egyesy Géza; számvívó Steiner Adolf. Egyleti helyiség: Budapest, VIII., Stáhly-utca 1. Az egylet a központon kívül a következő kerületekre oszlik: **Arad:** Elnök: Varga József; pénztárnok: Lövey Nándor. **Brassó:** Elnök: Feninger Károly; pénztárnok: Merkl János. **Debreczen:** Elnök: Kenderessy Lajos; pénztárnok: Török Ferencz. **Kassa:** Eln.: Rósa Viktor; pénztárnok: Nagy Sándor. **Kolozsvár:** Elnök: Gámán Dezső; pénztárnok: Thuñmerer János. **Nagy-Várad:** Elnök: Lang József; pénztárnok: Boncze Tivadar. **Pecs:** Elnök: Taizs József; pénztárnok: Rovatsek J. **Pozsony:** Elnök: Kalteis J.; pénztárnok: Dirmoier Nándor. **Szeged:** Elnök: Zeisler Mór; pénztárnok: Schwarcz Ferencz. **Temesvár:** Elnök: Freta János; pénztárnok: Mangold Sándor.

A nagyszombati könyvnyomdászok egylete. Elnök: Binder Lajos (Mészáros-utca 47).

Szaktárs-körök a fővárosban.

Könyvnyomdászok Szakköre.

Elnök: Tanay József (Pesti könyvnyomdász-váczi-társaság).

Budapesti könyvnyomdászok és betűöntők jótékonsági köre.

Elnök: Concha Károly (Hornvánszky V. könyvnyomdája, V., Arany Janos-utca 1).

Budapesti gépmesterek és nyomók köre. Elnök: Hoffmann Kelemen (Hungária-nyomda, V., váci-körút 34. sz.)

Budapesti hírlapszedők köre.

Elnök: Síte József (Pester Lloyd nyomdája).

Budapesti betűöntők köre.

Elnök: Feldmann I. Pál (Fischer és Mika betűöntődéje).

Budapesti könyvnyomdászok és betűöntők hitel-szövetkezete.

Elnök: Schwind Béla (Pesti Lloyd-Társulat könyvnyomdája).

»Ebredés« - dalkör.

Elnök: Tanay József (Pesti könyvnyomdász-váczi-társ.)

»Typographia« - dalkör.

Elnök: Galateo Béla (Államnyomda).

Szaktárs-körök a vidéken.

»Typographia« - dalegylet Temesvár. Elnök: Freund Gyula, nyomdatulajdonos.

Horvát- és Szlavonország.

A horvát-szlavóniai könyvnyomdászok egylete. (Hrvatsko tipografičko društvo za Hrvatsku i Slavoniju). Elnök: Timet István (Részvénytársaság), Zágrábban.

Ausztria.

Alsó-Ausztria. Az alsó-asztriai könyvnyomdászok és betűöntők egylete. Elnök: Mies Károly. Egyleti helyiség: Bécs, VII., Zieglergasse 25.

Bukovina. A bukovinai könyvnyomdászok és betűöntők egylete. Elnök: Witiuk János, Czernowitz, az Eckhardt-féle nyomdában.

Csehország. A csehországi könyvnyomdászok és betűöntők egylete. »Typografická Beseda«. Elnök: Krunert Károly, Prága, Inselgasse 24.

Felső-Ausztria. A felső-asztriai könyvnyomdászok és betűöntők egylete. Elnök: Herzog János (az »Arany szarvas« vendéglőben, Hirschgasse) Linzben.

Gácsország. Galicziai könyvnyomdász-egyesület. (Towarzystwo drukarzy, »Sila« (Erő), Krakóban. — Könyvnyomdász- és kőrajzoló-egylet (Towarzystwo drukarzy i litografów) »Ognisko« Krakóban. Előbbi egyletnek elnöke: Szyjewszi András, utóbbi Machalski Tódor, mindketten az I. egyesületi nyomdában. Egyleti helyiség: Ringplatz 12, III.

Karintia. A karintiai könyvnyomdászok, kőrajzolók és könyvnyomók egylete. Az egylet elnöke: Pressien Ferencz (Bertschinger-féle nyomda), Klagenfurtban.

Krajna. A krajnai könyvnyomdászok, kőrajzolók és könyvnyomók egylete. (Društvo tiskarjev, kamnopiscev in kamnotiskarjev na Kranjskem.) Elnök: ifj. Hriber Ferencz, (katholikus könyvnyomda), Laibachban.

Morvaország. A morvaországi könyvnyomdászok és betűöntők egylete. Elnök: Klima Károly, Thalgsasse 5, Brünnben.

Salzburg. A salzburgi könyvnyomdászok betegsegélyző-egylete. Elnök: Reyer Ferencz (Oellacher-féle könyvnyomda), Salzburgban. — A salzburgi könyvnyomdászok önképző-egylete. Elnök: Pelikán János. (Pustet-féle könyvnyomda), Salzburgban.

Stájerország. A stájerországi könyvnyomdászok és betűöntők segélyező-egylete. Elnök: Dröszler Flórián. (Withalm-féle könyvnyomda), Grácban.

Szilézia. A sziléziai könyv- s könyvnyomdászok és rajzolók egylete. Székhely: Troppau. Elnök: Hoffmann János, Teschnerstrasse 5.

Tirol és Vorarlberg. A tirol és vorarlbergi könyvnyomdászok és betűöntők egylete. Elnök: Zemmer József (Rauch-féle könyvnyomda), Innsbruckban.

Európa többi országai.

Belgium. Fédération typographique. (Belgischen Boekdrukkersbond.). Elnök: Laslovski Kajetán.

Bulgária. A bulgáriai könyvnyomdászok egylete. (Bilgarsko Tipografsko društvo.) Elnök: Colakow Tódor, »Drzaven Westnik« kiadóhivatala, Szófiában.

Dánia. Typografiske Forening i København. Elnök: Peterson V., Bordings Bogtrykkeri, Nybrogade 12, Kopenhága. — Dansk typografisk Forening. Elnök: Rasmussen H. F. (a »Kolding Folkeblad« nyomdája), Kolding (Jütland).

Franciaország. Fédération française des travailleurs du livre. A központi bizottság titkára Keufer A., székhelye: Páris, 15, Rue de Savoie. Állandó elnök nincs.

Luxemburg. Luxemburgi nyomdász-egylet. (Association typographique de la Ville de Luxembourg.) Elnök: Bous Gusztáv, St.-Paulus-nyomda.

Németország. A német könyvnyomdászok segélyegylete. Elnök: Döblin Emil, Solmsstrasse 31., III., Berlin SW. — Elzász-Lotharingia könyvnyomdászainak és betűöntőinek segélyegylete. Elnök: Hans Fr., Blygonsstrasse 24, II., Strassburg-Neudorf.

Norvégia. Norsk Centralforening for Bogtrykkere. Elnök: Schulze F. P., »Dagbladet« nyomdája Kristianiában.

Olaszország. Associazione tra gli operai tipografi italiani per l'introduzione e l'osservanza della tariffa. Elnök: Sgr. Angelo Carugati, tipografia Operaira, Corso Vittorio Emanuele 12—16; egyleti helyiség via Rovello 1, Milánóban.

Oroszország. Nyomdásztársaság Rigában. A lovclck Wagner Józsefhez, Häcker-féle nyomda, címzendők.

Románia. »Gutenberg«, a nyomdasmunkások általános, kölcsönös segélyező-egylete. (Societate generala de ajutor reciprocu a lucratorilor tipografici din România.) Aelnök: Nicolae Jonescu, Socecu-könyvnyomda, Strada Berzii 136, Bukarest.

Svájc. Svájci nyomdász-szövetkezet. Központi elnök: Unteregger H., Brunnenbergerstrasse 8., St.-Gallenben. — Société fédérative des typographes de la Suisse romande. Központi elnök: Ott Károly, a »National« nyomdájában Chaux-de-Fonds-ban.

Svédország. Svenska Typograförbundet. (Svéd nyomdász-egyesület). Elnök: G. Edin, »Aftonbladet« Stockholmban.

Szerbia. Szerb nyomdászok egylete. (Družina tipografskih radnika u Srbiji.) Elnök: Konstantinovič György, Belgrádban.

A többi egyletek vagy egyáltalán nem, vagy csak részben állanak velünk kölcsönösségben.